Массе а мехкий пролетареш, вIашагIхкета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА,
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

«СВЕТ» ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА, И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера дениз • ЕРА, 25 январь, 1979 шу. • № 11 (5867). • Мах 2 кепиг.

БЕРРИГАЧА махкд санна вай республикехь а хIинц хиллда дIахьош да СССР Лакхехьарчи Советe деча харжамашта кийчо елга. Цуьнца дуьззина шерра агитацин а пропагандистски болх бе декхарийла а партийни организацеш советски, профсоюзни, комсомольски организацешца цхьана. Цу декъе къахьегта доккхий декхараш эттад наха юкъе беча массово-политически болха кхуьрчаш а хилла дIахьоча агитпункташта хьалхашка.

Хоза лостам болаш, лозунгашца, плакаташца тIеран чурен кийчъарал совгIа харжархошна безаме тIаьхьа тайп-тайпара мероприятеш чакхъяхарца а белгала и город Грознерча кооперативни техникумера, вагонни депора, Назранерчa № 14 йолча профтехучилищера, Грозненски района «Советская Россия», Сунженски района «Победа» колхозашкара, дукха кхьйолд агитпункташ. Цар шоьй болх хьалхха а отталаьча пханагIа лелабу, хан-хаанахьа хьа а ухаш агитаторалд беседаш чакхйоьх харжархошца. Чухеча наха деша керла газеташ, журналаш лоьттаду, оьрсий, нохчий, гIалгIай меттала СССР, РСФСР, Нохч-ГIалгIай АССР Конституцеш, «СССР Лакхе-

АГИТПУНКТ

хьарча Советe харжамаш дарах» долу закон, кхьдола политически литература Iолаццадьд. Белгала болх беш а укх декошка цар агитколлективаш къахьегама коллективашка, нах бехача микрорайонашка, кварталашца.

Цу а кхьачa а вай толашагIйолча агитпунктий болха юкъе шерра чIоагIдина дIаэттад тIеьна, къахьегама ветеранашца, производстве хьалхалаттарашца вIашагIкхетараш дахта, хаттарийн жоьпийн суьйренаш, тематически конференцеш, къамельацера журналаш чакхдоахилга. Геттара баккъахьe гIуллакх да къонача харжархой клубаш хьаьрашна дар а. Цар йаш хилийтай укх шера эггара хьалха кхаж тосса-бохчарца беш бола болх шай хьадде лостам болаш лелабе.

Укх еррига мероприятеш тIеерзаьь а СССР Конституци, советски харжамий системе демократизм, КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель ловкъост Леонид Ильич Брежнев верте латтача парте Центральни Комитетон цуй Политбюросн вай махкен доккха архьаш чакхйоаха политика дIайовзайтаре, цу деррига къахьегамхой хьинар айдара.

Республика партийни, советски, профсоюзни, комсомольски организацеша кIезига хIама даьдад укх шера 4 марта хургдолча харжамашта кийчо елга лерттIа вIашттIехьдаккхара. Из иштта дале а, хIинц а тIехьа цхьацденахьа ледарлоаш ю на бехктокхамо гIулакх вIашттIехьдоакххача. Тахан тIехьа кийслуш и кхьиетттел нах балхара кукъа болча хона а агитпункташ къайле латташ, уж лерттIа гойтара агитацеца, эвача литературaца, наглядности издаменца Iалаш ца еш йола моттигаш. ХIаьта кертдердар цига хан-ханнахьа дежурство лелаелга, хьачухача нахаца беседаш, кхьйола мероприятеш чакхйоахилга, нах бахача моттигашке болх боархабелге Iалашдаддац цар агитколлективаша. Цу тайпара кхоачамбоацараш кийсдолийт шоай балха юкъе Назрановски совхоз-техникумерча, Невскр-Кертарча № 1 йолча юкъерча школерча, Ачхой-Мартановски района «Самашкинский» совхозерча, иштта кхьача районашкарча а цхьацдайолча агитпунктаща а. Иштта кхьдаа болх беш йола агитпунктеш йолаш я г. Грозне а.

Из хургдацар цу коллективаш партийни организацеша агитпункташ лерттIа кийчъяра, агитколлективай болх хьаддача лостамагIа вIашттIехьбаккхара е йоагIаш йола терко яьллйре. Боалаш ба харжархой списое оттайча е царга юкахьажача декхар чакхдаьча санна хетараш а. Цу тайпара вене йола практика ловргйоацо хьалхи хьаде деза массалакха а.

Шоай агитколлективаш даим ца гIулакх толаще кхоачашдулургдолча активистаща, парта членашца чIоагIъе, цар балха гоьвал лакхъяра шест-неста инструктивни совещанеш, семинараш чакхъяха, балха план хаьнахьа оттаелгек уж кхоачашъяр хьадехалгед — из хIара партийни организаце декхар.

Вай цхьайола агитпункташ къеча, эIаьмагача, ремонт е эзача комещенешка я. Уж санаргIата, кIена, дика кийчъяь хулга сихха чакхдаккха декхарийла ба боахаман култалкхой, общественни организацеш. Эргалкха а тоаь а еза гойтара агитаци, мел эшаш доле политически литература хулга, хан-ханнахьа керда газеташи журналашн лоьттадеяга Iалаждаьна даргдац. Агитпункташка радиоприемникаш, телевизораш, тайп-тайпара локзараш хулга вIашттIехьдаккха деза. ХIаьта кертгердар цига хьаухача нахаца СССР Конституцех, «СССР Лакхехьарча Совета дечa харжамех» долча Законах, Коммунистически парте чурчен арахьарчи политиках, КПСС XXV съезда, парте ЦК июльски ноябрески (1978 ш.) Пленумий решенеш кхоачашъяра шоай коллективашка лярхача социалистически ихьах дуьцаш беседаш, кхьйола мероприятеш чакхъяхар да.

Иштта, лоархIаме да харжархой вахараш кхоачандеча карагIдьниар наха дIадовзайтар, экономика, культура дегIайоалаяра хьакъехьа къахьегамхошта тела критически замечанеш, предложенеш йоагIача тайпара теркалъяри царех де доагIар дари.

Де йиш йолча правови, медицински, педагогически дешвех лаьца наха консультацеш тела вIашттIехьдаккха деза.

Харжамашта кийчо яра хетабаь беш бола берригa болх тIабероабаь хила беза кипаления дьъалагIча шера кланаш социалистически декхараш тIехкхоачаддара къахьегама коллективаш оарцагIъяхара, наькха коммунистически санхетам лакхбара, советски вахара хьнеш кIоаргга дIадовзийтара, уж буржуазни идеологеца шшпар хургбоацаш хьалхебара.

ХIАРА ШЕРА ЦIЕЙ ХУРГДОЛАШ «ИЗОБРЕТАТЕЛЕЙ РАЦИОНАЛИЗАТОРЕЙ ЕРРИГСОЮЗНИ ДИ» ОТТАДАРА ХЬАКЪЕХЬАРА
СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

СССР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:
«Изобретателей рационализаторел Ерригсоюзни ди» яха цIей оттадолда.
«Изобретателей рационализаторел Ерригсоюзни ди» дездолда хIара шера июнь бетта тIехкхьарча шоаттдийнахьа.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Л. БРЕЖНЕВ.
СССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль.
24 январь, 1979 ш.

Сийле хийла хьалхалаттарий!

1978 шера план толаммд кхоачаш тIехкхоачаш ира, 1978 шера производстве эффективности балха дикали дакхьара лоаттабу къовсам чIоагIбера гIишлоньяча, монтажни, проектни организацей, гIишлон индустре предприятей коллективашта юкъе марзхача социалистически къо итогашка а зайна КПСС Нохч-ГIалгIай обкома бюрос, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Советe, облсовпрофо, ВЛКСМ обкомо сацам баь:

Хьалхара моттиг хьоахе, вараре юрд таноа Цlе бойрах а яьш, республикански Сийлен улга тIа яха:

СТАРОПРОМЫСЛОВСКИ РАЙОН.
ПРОИЗВОДСТВЕННИ КОЛЛЕКТИВАШ:

«Чечингсельстрой» трест,
«Центрсельстрой» треста СУ,
«Чечингколхозстрой» объединене Грозненски механизированни ПМК,
«Чечингражданпроект» институт,
Нохч-ГIалгIай гIишлоньяча управлене Грозненски юьпбетона конструкцей завод.

ШоллагIа моттиг хьоахе, Сийлен грамота а яьш, республикански Сийлен улга тIа яха:

ШАЛИНСКИ РАЙОН.
ПРОИЗВОДСТВЕННИ КОЛЛЕКТИВАШ:

Нохч-ГIалгIай гIишлоньяче управлене,
«Юцементнахлатоанажн» треста СМУ,
Нохч-ГIалгIай АССР юрта боахама министерство ПМК,
«Чеченингушводстрой» гIишлоньяча управлене юьпбетона конструкцей завод.

КхоалагIа моттиг а хьоахе, дипломаш яле:

ГРОЗНЕНСКИ РАЙОН.
ПРОИЗВОДСТВЕННИ КОЛЛЕКТИВАШ:

«Чечингазстрой» треста,
«Гидромеханизация» треста СУ.

«Грознефть» производственни объединена трубно-инструментальни база токарш участнерчь болхлоша чIоагIа лоархIаш сий деши ю токарь Кодзоев Николай. Буровой оборудованена лаьрхIа ше хьа мел еш бола оатхалаш дикои тIехдикен мара а ца хулийташ хIара сменагIа нормаш тIехкхоачашъеш ва из. ХIанз из къахьегаш ва 1980 шера чуоь бетта календарагIа.

СУРТА ТIА: коммунистически къахьегама ударник, токарь Н. Кодзоев.

М. ПАШКОВА сурт.

Дика хоамаш

Грозненски уьла берригa машинашкъахой санна СССР Лакхехьарча Советe хулача харжамий сийна къахьегама вахте а этта къахьегаш ба локомотивни депо болхлойн специалисташ.

Еррагача цехашка, бригадашка айлуш латт къахьегамхой хьинар.

Механически цеха йоьхкача сийрдача помещене Iуйрийна дена ах биса ялалца соцаш дац станокийн механизмайн таташ. Чулйина болх беш и коллектив. Токараш, фрезеровщикаш, аьшкъяьхараш, сварщикаш Носков Анатолий, Готуляк Александр, Гаврилов Василий, Горелов Владимир, Висаргов Дашилбек, Санина Анастасий, иштта кхьбараш локомотивашта оатхалаш кийчъеш ба.

Дикача хьокхамашца дIадоладаьд станочникаша пятилетка диъалагIа шу. Цу барт болча коллективе хIара болхлочо шой производственни заданеш 130 — 140 процент кхоачашъю укх деношка.

* * *

Светофора баьццара лампилг лотаелар, тIаьнха «Грозный» яхача станцера наькъа араьлар мукъ тIаболча состав. Из дIаэзаш яр электровоза машиниста Еременко Владимира локомотивни бригада.

Массаза кхуьларeя 460 тонн безагIа мукъ тIаболаш яле а, Прохладнерча станце шой ханнахьа дIакхачийтар [illegible].

Г. АНОХОВ.

БIАЬСТАННА—КИЙЧО!

РЕМОНТНИ БАЛХАШ СИХДЕННАД

Сихбеша юртбоахама техника тоаеш ба хIанз «Бамутский» совхоза мастерске ремонтникаш. ДIедахача шера йиъалагIча квартале 17 трактор тоаьий цар, план 16 йолча.

Мастерске болхлошта юкъера социалистически яхь шерагIа йоаржае ловкъостал дергдола мероприятеш чакхйоах укказа. Яхье хьалхалаттараш «молнешца» буьц, ахчан совгIаташ тел лькхача моттигага хьежжа. ДикагIчарца цIераш йоахаш ба трактористаш Карцуваев Iабас, Муртазов Леча, Даурбеков Iадрахьман, Сельмурзаев ГIарсн, Хадуев Муса, газоэлектросварщик коммунист Страхотинский Сергей, слесарь Джовбатыров Висалгира, токарь Чебалаури Сергей. Сихен тешамен ду цар шоаш хьадер. Дийнахьара нормаш юкъера лаьрхIача 150 — 160 процент кхоачашъя. ХIаьта шерех цхьацадолчо хьаль керда оатхал къоастолуш хилащ, заводера арахийцачох.

— Тракторaш санна дика тоаю тIехьаюза инвентарь а, — дуьц механика Эдельханов ХIароиа. — Иштта хIаьнзе кийчъяьй 7 культиватор, 6 хий детта установка, еррига сеялкаш, нокхраш.

Юртбоахама инвентарь тоаеча доккха дакъа юкъе хьу трактористаша Мусаев Лом-Iальас, Исаев Лом-Iальас, Тумсаев Лакара. ХIаьта тоаеча техникага хьожаш я опыт йолча специалистех вIашагIъелла комисси.

Тоаь яьнка техника даьттен басари хьекха жагIа бияллача кIийлен тIа дIаоттаьй. Еррига тракторaш тIехьаюза инвентара Цlеча Эскара 61 шу дузача денга кийчъяь хила лерхI ремонтникаша.

М. ЦУРОВ.

Графикал хьалхабувл

«Хаьил хьалха тоаь йоаккхаргья техника» яхача девизагIа къахьегаш ба тха совхоза мастерске ремонтникаш. ЙиъалагIча квартале, план тIехкхоачаш а еш, 21 трактор тоаьий оаха. Иштта къахьег укх шера а. Тахьарча денга кийчъяьй ших трактор. Еррига а укх квартале мастерске болхлоша тоае лерхI 17 трактор, планагIа 15 мара йоацача.

Совхьарчул дукха а сихагIа вел ремонтни балхаш. Хьалхе а Iалашъяьй запаргйола запасной оатхалаш, лакхъенай коллективе дукхагIолча ремонтникий гоьвзал. Царех ба ветеранаш коммунисташ моторист Осауленко Михаил, слесараш Адаев Дада, Коалицкий Иван, Муртазов ХIарон, Межиев Iаьла, кузнец Лабазанов СолтАхьмад, цун гIончa Хидаев Мухьмад, сварщик Зазуев Сайде. Къона специалист вале а, шин хьехамча Адаев санна гоьзал йолаш ва слесарь комсомолец Каримов Веха а. Хаддаза балха нормаш тIехкхоачашъяр бехьан долаш, IV квартала яьча итогагIа Сийлен улга тIа а боахаш, хIаранена 20 сом ахчан совгIат делар царна. Цул совгIа ремонт чакхъяьча ерригача коллектива 300 сом ахчан совгIат дала а оттадаь, хавая хьалхагIа из йистебоаккхе.

Ремонтни балхаш доладелча дена, тIайнйча декхарех оаха лерхI 3 эзар тонн аьшк кхо а деш, 180 сом пайда бе, 3 эзар сомa чакъа оатхалаш кхое. Из дергда оаха мастерске уж хьаяра чотах. Къахьегама оа сарле 5 процент лакх а еш 500 сом пайда бергба. Иштта да тха кертера декха[illegible].

Кертера техника тоаеш санна, дикен сихен тоаю тIехьаюза инветарь а. Тахьарча денга тоаь яьпай 20 сеялка, 12 культиватор, 125 маха, 19 пух.

Еррага а тоае еза тракторaш тIехьаюза инвентари 23 февраль тIаькхоачаш кийча хилийта лерхI оаха.

Д. ХАСАНОВ, Грозненски района «60 лет Октября» яхача совхоза мастерске заведующий.

ПЛАНАЛ СОВГIА— 800 ТОНН ГАРГГА

ДIадахача шера даьза къахьегама толамаш тIа-тIа тоадеш къахьегаш ба СССР Лакхехьарча Советe харжамаш хулача дезача цIей сийна къахьегама вахте этта «Старогрознефть» НГДУ мехкдаьттaлой. Цар дентара денга дукхагIа хулийт доаккхаш дола «Iаьрка дошув». Январь бетта тIаьхь дийнахьа цар даьккхад 221 эзар тонн мехкдаьтта. Из хула планагIа лаьрхIачул 800 тонн гаргга дукхагIа.

Паччахьаьккхен плани тIаййна социалистически декхараш тIехкхоачаш а деш, социалистически яхье хьалха латташ хьайоагIа Демин Валентин Александрович верте латтача йиъалагIча районни инженерно-технологически служба коллектив. Январа хьалхарча тIаьхь дийнахьа 150 эзар тонн а доаккхаш, цо планал совгIа даьккхад 560 тонн «Iаьрка дошув».

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЗАСЛУЖЕННИ МЕХАНИЗАТОР ЯХА СИЙЛЕН ЦIИ ЯЛАРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Республика юртбоахама техникаш тIехдика пайда эцнга вIашттIехьдоаккхача доккхий гIулакхаш карагIдуьларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика заслуженни механизатор яха сийлен цIе лойла:

Белоусов Василий Ивановичa — юрта боахама министерства керттерча инженера.

Бузуртанов Османа Махьмуда — Шелковской района Ленина цIерагIча колхоза керттерча инженера.

Зиборов Юрий Яковлевичa — Сунженски района «Путь к коммунизму» яхача колхоза председатела.

Саидов Абдулла Ахмедовичa — Нохч-ГIалгIай АССР «Госкомсельхозтехника» председатела заместитела.

Шульдяков Иван Прокофьевичa — Наурски района «Советская Россия» яхача винсовхоза керттерча инженера-механика.

Яндарбиев Муштар Батаевичa — «Загорский» совхоза керттерча инженера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу. 22 январь.

4 марта — СССР Лакхехьарча Советe ХОРЖАМАШ

ПАРТЕИ ХАЛКЪЕИ ЦХЬОАГIО ЙОХАРГЙОЛАШ ЯЦ

ЦIей дезде баьхкача санна безаме бар самардийнахьа Крупске цIерагIча культура Дворецe вIашагIкхийтта нах. Цига хилар СССР Лакхехьарча Советe харжамаш дара № 670 йолча Октябрьски харжамий округа чуйоагIача къахьегама коллективай, партийни, профсоюзни организацей анкалий харжамашта хьалхара окружной совещани. Из хьайийллар къаьлагIа волча харжархочо, персональни пенсионера Х. А. Тулаева.

Гулбеннараша, чIоагIа дегаш айденна а болаш, совещане сийлен президиуме харж КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Леонид Ильич Брежнев верте латта парте Центральни Комитета Политбюро.

Трибуна тIа ва Грозненски вагонни депо бригадир М. З. Межидов.

— ХIанз вай кийчо еш дола харжамаш СССР керда Конституци тIайнйчачул тIехьагIа эггара хьалха деш да. «СССР Лакхехьарча Советe харжамаш дарах» долча Законо вайна луча бокъонегIа вай йиш я депутаталла харжа кандидат оттаве. Тха коллективе хиначa харжамашта хьалхарча собране, массана раьза а хина, Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 670 йолча Октябрьски харжамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа КПСС ЦК машиностроене Отдела заведующи, КПСС ЦК членалла кандидат Фролов Василий Семенович кандидаталла оттаваьь.

ТIаккха ораторо дIайовзийт В. С. Фролова биографи. Веагалдоаккх цо боахама а партийни а организашка берхате къахьийгалга.

Цу балхащ тIа доккхий хIамаш карагIдуьларах цунна Ленина, Октябрьски Революци, шиъ Къахьегама Цlеча Байракха, «Знак Почета» орденаш а дукха медалаш а еннай.

Вай округера кIосалагIа харжача СССР Лакхехьарча Совета депутат хилара тарра Фролов Василий Семеновичa хьинаре новкъостал лоаттадаьд республика а района а къахьегамхошта экономика а культура а дегIайоалаеча тайп-тайпара дешаш къестаде.

Нов. Межидова берригa харжархой тIахьийхар В. С. Фролова кандидатура хьаллацара.

Цул тIехьагIа совещане къамаьлаш даьча Р. Т. Габураева — «Октябрьнефть» НГДУ партийни комитета секретара, Л. Н. Корина — электромеханически завода резчика, М. А. Муталиевас — № 2 йолча горбольница лоро, Л. Н. Барзаковс — «Проматтомавтика» НПО опытни завода радиомонтажницас, О. Н. Самсонова — «СевКавНИПИнефть» института воккхагIволча Iилман болхлочо, А. Г. Стеганцева — машиннаькъахой профсоюза районни организаце бехктокхамеча секретара хьаллаьцар нов. В. С. Фролова кандидатура.

ВIашагIкхийттачар, массава цхьан дагара а волаш, хьаллаьцар Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 670 йолча Октябрьски харжамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа КПСС ЦК машиностроене Отдела заведующи, КПСС ЦК членалла кандидат Фролов Василий Семеновичa кандидаталла оттавара яь предложени. Цу округе гIолла депутаталла харжа ше оттавара раьза хилар дийхар В. С. Фроловгара.

Къахьегамен политически хьинар чIоагIа айденначa хьале дIайолайир шоай харжамашта хьалхара совещани СССР Лакхехьарча Советe харжамаш дара № 671 йолча Старопромысловски харжамий округа чуйоагIача предприятей, организацей, учрежденей викалаша. Уж вIашагIкхийттабар «Оргтехника» объединене культура ЦIагIа.

Совещани хьайийллар къахьегама ветерана Л. Н. Перепечаева.

Гулбеннараша чIоагIа раьза хиннеи тIоараш детташ тIаьц совещане сийлен президиуме КПСС ЦК Генеральни секретарь, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель ловкъост Леонид Ильич Брежнев верте латта КПСС ЦК Политбюро харжара яь предложени.

Къамаьл де доал лу «Оргтехника» объединене «Электроприбор» завода токаря-расточника Н. Л. Назаровна. Цо аьлар:

— Тха коллективе хиннача харжамашта хьалхарча собране, массана дог раьза хинна а волаш, Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа кандидаталла оттаваьь КПСС ЦК членалла кандидат, парте Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь Власов Александр Владимирович.

Оратора ходамболлаш дуьц А. В. Власова къахьегамен общественни вахарах, тIаккха берригаш а тIаьхьех цун кандидатура хьаллацара.

Нов. А. В. Власов депутаталла харжа кандидаталла оттавара шоай коллективаш чIоагIа раьза хиларах дийцар цига М. А. Батаова — Старогрозненски бурутохара балхий управлене бурувдеттачо, Ф. И. Щербакова — «Старогрознефть» НГДУ цеха начальника, Г. В. Веревкина — «Оргтехника» объединене профсоюзни комитета председатела, С. Д. Карпенкос — № 37 йолча юкъерча школа хьехархочо, кхычар.

Харжамашта хьалхарча окружной совещане доалъошхоша, массане цхьа доггуйла а долаш, хьаллаьцар СССР Лакхехьарча Советe депутаталла харжа КПСС ЦК членалла кандидат, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома хьалхара секретарь Власов Александр Владимирович кандидаталла оттаве, аьнна, яь предложени. Нохч-ГIалгIай АССР-гара № 671 йолча Старопромысловски харжамий округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа ше оттавара раьза хилар дийхар А. В. Власовгара.

* * *

Чакхъяьннай № 675 йолча Наурски харжамий округа харжамашта хьалхара совещани. Цун доалъошхоша хьаллаьцар Нохч-ГIалгIай АССР-гара цу округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа Наурски района Ленина цIерагIча колхоза трактористка Филогинова Надежда Сергеевна кандидаталла оттайра яь предложени. Цу округе гIолла депутаталла харжа оттайра раьза хилар дийхар Н. С. Филогиновайгара.

* * *

№ 673 йолча Ачхой-Мартановски харжамий округе хиннача харжамашта хьалхарча совещане, массава цхьан дагара а волаш, хьаллаьцар цу округе гIолла СССР Лакхехьарча Совета Къамий Советe депутаталла харжа «Сунжанефть» НГДУ электромонтер Самойленко Александр Иванович кандидаталла оттавара яь предложени. Цу округе гIолла депутаталла харжа оттавара раьза хилар дийхар А. И. Самойленкогара.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА СИЙЛЕН ГРАМОТА ЮРТА БОАХАМА БОЛХЛОШТА ЯЛАРАХ ДОЛА
НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Юртбоахама техниках тIехдика пайда эцилга Iалашдеш дуккхача шерашка берхате болх барах Нохч-ГIалгIай Автономни Советски Социалистически Республика Лакхехьарча Совета Президиума Сийлен грамота лойла:

Аушев Хоасбота Къамбулата — Назрановски района «Экажевский» совхоза керттерча инженера.

Байбатыров Шаихан Дугаевичa — Шалински района «Шалинский» совхоза керттерча инженера.

Берзнцев Саид-Ахмед Дударовичa — Гудермесски района «Терек» яхача совхоза керттерча инженера.

Имаев Мада Магомедхаджиевичa — Урус-Мартановски района «Горец» яхача совхоза механика.

Карагичев Алексей Герасимовичa — Наурски района Ленина цIерагIча колхоза керттерча инженера.

Малич Алексей Гавриловичa — Шелковской райсельхозтехника управляющега.

Сайкаев Хьусен Нурддовичa — Надтеречни района «Новогорский» совхоза инженер-механика.

Сулимов Александр Филипповичa — Грозненски района «Пригородный» совхоза эксплуатацена воьча инженера.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь Н. ПРАВЕНЬКИЙ.

г. Грозный.
1979 шу, 22 январь.

АГИТПУНКТ БОЛХ БЕШ Я

Хаза кийчъина «Грозгипросельхозстрой» институтера агитпункт. ДIачу ма-ваьллинге а харжархочун бIарг тIоттаргбола гойтара агитаци цуьнна дукха хIама довзийтаргдолаш я. ХIаьта арахьа хьалтеха доахи 4 марта СССР Лаккхехьарча Совете хоржамаш кургхиларах хоам беш, царна юкъе дакъа лаца беррига харжархой тIалхьхаш дола хоаунгаш.

Агитпункте дика гургйолча метте пенах хьалтьолла уллаш хоржамех йола Положени, агитпункто чулоаца участок тIайола план, агитатораша харжархошта юкъе беча балха план, дежурства график.

Агитпункте да «Проектировщик» яха пенгазет, фотопланшеташ. Цар довзийт института коллектива вахар, цо беча балха планаш, цунна карагIдувлараш. Цар тIа дуац института болхлоша КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенеш муьшта кхоачашъю.

Агитпункте ухача харжархошта дежурнеша дуаца мел а довзол дехьа а хулача лоархIамеча хIамех, советски наьха шерагара шерага тоалуча вахарех, хьалха дIадаха хоршамаш хинначул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайчене хиначча доккхийча дикача хуьцамех.

— Советски демократе боккха низ, цо луш йола шерра бокъонаш харжархошта кIоаргагIа дIайовзийтара тIадераадаь да оаха деш дола къамаьлаш а тха гойтара агитаци а, — йоах института партбюро секретара Тюльпанов Юрий Иваковича. — ДукхагIа а дикагIа а ладуагIа дог доагIаргдолаш агитатораша шоаш беш бола беррига кхетама болх бува харжархой вахарцарча масалашца.

Агитпункте болх дIаболалуча хана хилар агитаторий семинар. Цига дийцар хоржамашта кийчо еча хана агитатораша бе белача балхах. Агитатораша наст-наста инструктивни совещанеш ю.

ХIаьта агитпункте заведующе Евгения Александровна Гнусинас дувц, ерригга тхоай участок микрорайонашта йийкъай оаха, хIара микрорайоне партийни группа я хьоташ, цига беча берригача балха бехктокхамо волаш коммунист оттаваь. Ишттa болх беш итт группа я тха ахаш.

Агитатораша шоай кхарталашка балача харжархошта юкъе беседаш яьй советски хоржамий система дIайовзийташ, советски демократизм йовцаш. Цар харжархошта ишттa йовзийт КПСС ЦК июльски ноябрьски (1978 ш.) Пленумий решенеш, цига новкъоста Леонид Ильич Брежнева даь къамаьлаш, СССР Лаккхехьарча Совета тIехьарча сесс материалаш.

Агитатораша дуац пятилетке заданеш кхоачашъеш республика промышленностен юрта боахамен даьха толамаш, кердача шера къахьегамхой коллективаша тIайнду социалистически декхараш.

Шоаш деча къамаьлашта юкъе харжархой оазара агитатораша царга хьадувцийт хьалха дIадаха хоршамаш хинначул тIехьагIа шоай вахаре хинна хувцамаш. ХIаьта уж дукха а дукхагIча даькъе дика да.

Беррига шоаш беш бола кхетама болх агитатораша лоацца дIаязбу дневникаш тIа. Цар ишттa дIаязъю харжархоша йоалаю предложенеш, цар ду хаттараш. Нагахьа санна цу сахьате жоп доалалургдоаца хаттар эттача, из тохк агитатора, кийча а хийй жоп лу. Масала, агитатора Тюльпанов Геннадий дIаязйир шоаш беха моттиг товар лоам Белова цIерагIча улицагIа бахача харжархоша йоалаь предложени. Цига Тюльпанова хьыттар царга шоай улица Белова цIерагIа хIана я хой шоана, аьнна, цуьна жоп дала ханзар массанена. Белов Иван Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болча хана гIорваьнна волча советски разведчикаца. Кузнецовца хинна Грознера саг хилар дIа а довзийта, партен правительствай арахьара мацара ленински политика йийцар агитатора.

Агитпункте дукха ду пайдамеи наьха дакъа лаца дог доагIен гIулакхаш. Масала, харжархой дика а хеташ боагIа Сийлахь-боккхача Дай-мехка тIемаш къахьегамаш ветеранашца, депутаташца, райсома кулгалхоша деча къамаьлашка ладуагIа.

Ишттa дика хилар института эгара къаьнагIа волча болхлочуйца Сергей Александрович Микосаца вIашагIкхийтта хинна сайре. Александр Сергеевич 53 шера болх баь стаж йола саг ва. Из ленински парте член вола 40 шу да. Немецки фашистех вай Даьхе лораеш Сийлахь-боккха Дай-мехка тIом болабенначо хана деиз из чакхбаллалца латаш хинна из. Майра тIом беш хиларах денна паччахьалкхен 7 совгIат да цунга. Цо дукха дийцар ладувгIа дог доагIа дийи вахарцара хIамаш. Уж къаьстта дезаделар кагирхошта.

Харжархой дика хеташ баьхнабар КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лаккхехьарча Совета Президиума Председатела новкъоста Леонид Ильич Брежнева яздаь «Целина» яха книжка дувцаш хиннача сайрене ладувгIа. Советски халкъа карагIдаьннача цу деналеча гIулакха юкъе Казахстанера ерий дьда латташ карадерзадеш дукха ялат доаккхача юкъе дакъа лоацаш хиннача Георгий Иосифович Немченкос, Евгений Васильевич Лутински, Таисия Ивановна Епутаевас, Валерия Антоновна Куликовас, кхычар дийцар гулбеинараштa шоаш цу хана даь хIамаш.

Ишттa еча сайренашка вIашагIкхийттача деча къамаьлаша боккха патриотически, нравственни кхетам лу, къаьстта а кагирхошта.

«Грозгипросельхозстрой» институте болх беш я Грозненски горсовета депутат Людмила Петровна Мулекинова. Цо харжархошта дийцар халкъа депутат хиларах тарра ше беча балхах, ше депутатски декхараш харжархой наказаши мишта кхоачашду.

Агитпункте арадуал «Агитатора оаз» яха пенгазет. Редколлеге членаша Процкию Павел Иваковичеи Эльдаров Мохьмадеи газета болх тIаберзабу харжархой хьашташ кхоачашдара, агитатораша цу хьакъехьа беча балхах ладу. Масала, къабеннача харжархошка эггара хьалха кхаж тассийтара, кхаж тасса хьабохка могаргдоацача харжархошта наIарга ваха везаш хилара де дезар белгалдоах, харжархоша йоалаеш йола предложенеш йовц. Масала, 414 квартале бахача харжархоша дуац Мирзаевеи Ханпаша Нурадиловеи цIерагIча улицашта юкъерча моттиге асфальт йилла, магистральни улица, цигара сердал тоае, агитпункт чуйолча здания дIатIаводачара аьхха латта моттигаш дIайинъа, тоае езар, яхаш.

Белгалбаьина политически кхетама болх дика беш ба агитатораш Сушко Юрий, Лобанова Татьяна, Ким Людмила, Захриев Iаьла, Куриев Бексбулат, Аваканянц Галина.

Ю. ЮСУПОВ.

БОЛХ КХЕТАМЦА ВIАШТIЕХЬБАЬККХАБ

Вай республике меттел, мехка а эгара хьалха йолагIа цо хьалъе йолаь гIишло лаьттанцарча балхашкара деха из йистеякхалца дола гIишлош балхаш — цей кизаца дара дола дика гIулакх дIадоладаьрех я «Жилгражданстрой» треста шоллагIча гIишлон-монтажни управленера Социалистически Къахьегама Турпала Хадиев Шамсудина кулгалдеча Советски Союза Турпала Ханпаша Нурадилова цIерагIча комсомольско-молодежни комплексни бригада коллектива. «НулагIара дIоагIашка кхачалца» яхача девизагIа къахьегаш я из. Ишттача методагIа къахьегар тIоагIа аьттув болаши толамагIен хилар къаьгга хьахьекхад бригадо беча балха тIа. Хьалъе а йолаь йисте ца йоаккхаш юкъагIа юсаш цхьаккха гIишло йицац. Цхьаккха шу дIадахийтац бригада гIишлонхоша паччахьалкхен плани шоаш тIайийца социалистически декхарашн дика тIехкхоачаши ца деш.

ИтталгIча пятилетка плаи ханал дукха хьалха кхоачашъяра доккхий социалистически декхараш тIайийцад ишттa къахьегача бригада гIишлонхоша. Уж толамца кхоачаши тIехкхоачаши даре «ХIара балха денна — дикала Знак», «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача девизагIа къахьегача бригада гIишлонхоша бизза пайда ийбу шоай торонехи кхоачамехи. ГIишлошъю техника, механизмаш болх боацаш сеца латтийташ цхьаккха юкъ а яккхийтац, дукхагIдолча гIишлон балхашта механизаци яьй. ХIара балха минутах бизза пайда эц ала йиш йолаш да уххаза. Бригаде къахьегаш варех цхьаккха гIишлонхо вац каменщика, штукатура, плотника е кхьийола балха гоаза кара ца ерзаеш, лоацца аьлча, кхьмнел кIеззигагIа балха гоннал йолаш цхьаккха саг вац бригаде. Цудухьа вIаштIехьдоал цхьан участке бригадерча гIишлонхошта болх ца хилча шоллагIча, кхоалагIча участке уж балха а хьожабаь, царга биззача низаца болх байта. Ишттa къахьегарех болх боацаш вагIаш цхьаккха гIишлонхо нийслац бригаде. Цхьаккха саг вац уххаза шоай нормаш кхоачаш ца еш, тIехьавусаш.

«ХIара балха денна — дикала Знак!» яхача девизагIа яржача социалистически лаьо дIадехаш дараш а дизза кхоачашдеш да. Нагахьа санна каменщикаша шоаш баьча балха тIа кхоачамбоацар дитадале, шоаш даь гIалат дIадаккхара уж оарцагIбоах царна тIехьа отделочни балхаш деш боагIараша, хIаьта штукатурашкара, малярашкара дьвина гIалат чакхдалийтац плотникаша. Ишттa шоайла дIа-юха тIахьежам а доаттабеш къахьегарах кхоачамдеча гIишлон балхашта юкъе цхьаккха тайпа брак нийсъалийтац, эксплуатаце дIа мел луш йола гIишлош дикаи тIехдикеи мах беш дIалу. Химикий инициативагIа къахьегача болхлоша дакхача къахьегама толамий хIара дийнахьа итогаш я. КарагIдийннараш, нийсденна кхоачамбоацараш белгалдоах. Нийсденна гIалаташ дIадахара наькъаш дувц. ДикагIберий, яхье хьалхалаттарий опыт шерра дIа-юха йоаржаю. Кхоана бе беза болх тахан смена чакхъяьлча белгал а баьккхе цига эшарг мел йолча материалашта хьалхагIе а заказа лу.

Къахьегама дисциплина телхаелга цIендаь дIадаьккхад бригаде. Балха хьабахка тIехьабусараш, прогулаш еш, корта бохабу маларaш мелаш наг-нагахьа нах нийслора тхо долча дIадахача шерашка, яхаш дувц бригада кулгалхочо Хадиев Шамсудина. Царца дукха кхетама болх бе баьйзар, — йоах цо. Уж санна бараш шоай коллективе моттиг йоацилга дIахайтар. ХIанз къахьегама дисциплина телхаш бола болхлой бригаде нийслуш бац. Хьесанчал а дика вIаштIехьдаьккхад бригаде. Дуккхача хана деиз уххаза къахьегаш болча гIишлонхошта тIачIоагIбаьб гIишлошъяча кIеззига опыт йола комсомольцаши кагирхойи.

Бригадни подрядагIа къахьегача бригадерча гIишлонхоша аккордно-премиальни системагIа алапи нийду. Бетта бе безаш белгалбаьккха болх бригадо бизза кхоачашбича, премия хьожаю бригадана, лаьрхIачул дукхагIа гIишлон балхаш дича цунга хьежжа лаккху гIишлонхошта хьожаю премия. Цунца лаккху цар материальни безам а. Цхьа минут а балха ха эсхьа йоэра хеараш санна хьинар айденна къахьегаш ва бригадера хIаравар. Берригача гIишлонхоша шоай сийлен декхар лоархI пачхьалкхен плани тIайийца декхарaши тIехкхоачашделга.

Пятилетка дIадахача кхаь шера хьалъяь яьккха бригадо эксплуатаце дIаенний лоархIаме нийс гIишло, цу даькъе 25 эзар квадратни метр хула наха чубоха цIенош. Царех да хIаране чу бIаь квартира йола шин цIа, 56 квартира йола цIа, хIарадар 45 квартирах латта ши цIа, 360 моттиг йола общежити, 125 квартира йола цIа, республика Министрий Совета столови, телецентр. Уж ерригга гIишлош дикаи тIехдикеи оцена луш дIа а йицар.

Овсаре къахьегарал совгIа дика да цуи техникоэкономически хьолхамаш а. Духхьал дIадахача шера бригадо кходир 16 эзар сом ахча. Къахьегама овсаре лакхъяра задани 27 процент тIехкхоачаш а еш, духхьал из лакхъяра чотах даьд алапал совгIа 329 эзар сома маьха дахь гIишлон балхаш. ГIишлон балхашна дIабола мах лохбарах, гIишлон материалаш кхоярах соакха бригадо пачхьалкхенна кходир 20 эзар сом.

Пятилетка диъалгIча шера а доккхий декхараш тIайийцад бригада гIишлонхоша. Укх шера йисте а даьха эксплуатаце дIадала лерхI цар 42 квартира йола «Грозненский рабочий» издательства цIа, кIал 118 метр йIаьхен 9 метр шерен тика йола 80 квартира йола цIа, 140 моттиг йола берий беш, ерригаш а йиъ гIишло. СССР Лаккхехьарча Совета хоржамаш хулача денга кхачалехьа укх шера хьалхарча квартала задани кхоачалъе дош деннад бригада гIишлонхоша. Уж декхараш тIехкхоачашдергхилар къаьгга хьахьох хIанз уш февраль бетта календарагIа къахьегаш хиларо.

Къаьстта дика къахьегарца белгалъьяьнна я уххаза Салтаханов Мусост, Погорелова Ольга, Савнукаев Джамлайл керте латта звенош, шоай новкъосташта хьохам телаш къахьегаш ба Астамиров Iабдул-Керим, Матаев Хьусен, Мударов Макал, Пучкин Александр, кхы дукхахбараш а.

Бригадо доала къахьегама толамаш кхы а дикагIа хила йиш яр, нагахьа санна цуи балха тIа цхьадола кхоачамбоацараши халонаши ца нийслоре. Цхьан-шин шера лаьрхIа йола перспективни план бригадана отталь ца хилярах хьалхагIе а болхлой дIа-юха нийсбара де дезар белгалдаьнха вIаштIехьдалац материалашта комплектаци юлац. Цхьайола моттигаш нийслу шиий ханнахьа проектно-сметни документаци хьа ца кхоачаш, оарцдаха дезаш. Орловски непрерывна хIанз а тIехьа юкъейоалаьяц. Винницки гIишлонхой методагIа УПТК-ара йоаллашехьа складе а ца кхухьаш бригаде эшаш йола гIишлон материалаш гIишло хьалъеча хьакхудьаргйола гIулакх вIаштIехьдаьккхадац. Материалаш ханнахьа хьа ца кхачар бахьан долаш балха ха эсхьа йоаш моттигаш нийслу, из чIоагIа Iатть къахьегама овсаре лакхъяра.

Б. КОСТОЕВ.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) каменщикаш I. Астамиров, Хь. Матаев, М. Мударов, А. Пучкин.

Н. ПЛИЕВА сурт.

ХЬОКХАМАШ ГIАДВУГАШ ДА

ДIадахача шера йоаржаяь дешнача социалистически яхьа итогаш йир Шалински района XX партсъезда цIерагIча колхозе. Малаш ба тIаьнха социалистически яхье котбаьннараш?

ЦаI ва Агуев Идрис. Шийтта шу да цо колхозе къахьега. Юртбоахама техника дика йовзаш механизатор ва из. Хьунехьам чуийца бахкхалца аьхи комбайна тIа болх бу цо, цул тIехьагIа трактора тIа хои. ХIанз ферме къахьегаш ва доакъар хьатIаккхухьаш, хIаьта шийи балха нормаш 150 — 160 процент кхоачаш ца еш дIа а дахийтац. Цунна тийнай Сийлен грамоташ, еннай «За трудовую доблесть» яха медаль, «Молодой гвардеец пятилетки» яха ВЛКСМ ЦК значок.

Цун новкъост ва Эльдаров Кабдулла. ШоллагIа шу да социалистически яхье из котвувла. Соахка цо аьрдар 500 тонн ялат, толамца къахьийгар шекара свеклаш чуйцаш а. ХIаьта хIанз техника тоеча а 170 — 180 процент кхоачашъю нормаш.

Укх шанкха а КПСС членалла кандидаташ ба.

Ахмадов Султан беза Iуьва. Социалистически яхье котало яьккхий цо а. Шийца цхьана болх беча новкъосташта юкъе эгара дукхагIа, дийнахьен буси 500 грамм совгIа хулх тIаьхетийтар цо ше леладьеча хIара бежана. ХIаьта доарьхашта юкъе дикагIбараш Узвеев Медиев Эзнуева Аминти хилар.

Аьбов Султан шекара свеклаш кхееча звенона кулгалдеш вар. Ший новкъосташа Дасиев Iейсайца, Хадиев Хьамидаца, Эльдаров Кабдуллаца цхьана план 215 йолча хIара гектара тIара 341 центнер шекара свеклаш чуйицар Султана. Из санна йолча звенош баьча балхо йиш хилийтар план 8900 йолаш, паччахьалкхенга 13570 тонн шекара свеклаш йохка. ШоллагIа шу да колхозоша паччахьалкхенга мерза овлаш дохкара план тIехкхоачашъю. Цу гIулакхо йиш хилийтай пятилетка план ханал ши шу хьалха кхоачашъе.

ХIаьта из культура кхееш хинначарна юкъе яьрна хиначча яхье хьалхара моттиг Магомадова Алята яьккхар. ХIара гектара тIара цо чуйицар 610 центнер, хьокхамашка диллача царел дукха тIехьайисанзар Мухадаева Мовзар, Хукаева Яхита.

— Укх шера кхы а доккхагIа декхараш тIайийцад колхоза болхлоша, — аьлар собране къамаьл даьча колхоза председатела Муслиев Канташа, — лаьрхIар кхоачашдергхиларах со теша а теш.

* * *

Ремонтин балхаш колхозе сихденнад. ДIадахача шера йиъалгIча квартала планал совгIа 2 йолаш, 6 трактор тоальй. Ишттa кийчъьий 4 комбайн, 85 процент тIехьаюза инвентарь. Укх шера а ишттa толаме къахьега дош деннад ремонтникаша.

— Овсаре къахьег дукхагIа болча ремонтникаша, — дуаца керттерча механика Ибаев Бек-хана, — царех ба механик Асхабов Ноха, слесараш Абуев Бачи, Хизриев Хьусен, Ахмадов Лема, трактористаш Эльдаров Iарбе, Аьбов Султан, Хадиев Халид. Дийнахьара нормаш 140 — 160 процент кхоачашъю царех хIаране. Денгара денга шерагIа ярж ремонтникашта юкъера социалистически яхь. ХIара кIирагIа итогаш а еш, яхье хьалха латтараш белгалбоах.

Е. КИЗЕРОВА.
Штате йоаца корреспондент.

Шелковской районера хоамаш

Кийчон мугIаре

ДIахьача шерашкарчул дикагIа балхаш вIаштIехьдаьха ю тха боахамс техникана гуйран-Iая ремонт. Из болх чакхбоаккхаш баьча цу балхага бодача наькъа тIа керттера хьал дар хIара механизатор шийна тIачIоагIъяьча машинашта, механизмашта, юртбоахама кечалашта хьалхара бехктокхаме хулга. Техника тоаяра делама тешшаме тIахьожам лоаттабелга шоашта дIатIайийцар инженерни службо, тракторни бригадай бригадираша. Социалистически яхь дика вIаштIехьъяьккхай ремонтникашта юкъе, из шерра дIайовзийтара гIулакх дика нийсдаь дIаоттадаьд.

Январь бетта хьалхара итт ди чакхдоалаш кийчон мугIаре дIаоттаьй ерригга прессподборщикаш, трактора тIехьара нохараш, ялаташ дIадув сеялкаш, трактора тIехьара махкаш, догIан хьисане хий детта ДДН-75 яха установкаш, трактора тIехьара йол хьокха машинаш, силоса лаьрхIа моша доакъар хьокха пхиъз а комбайн.

Дикача хьал тIа лелаю тракторни автомобильни парк. Тхогарча 52 трактора 47 болх беш я, хIаьта 22 автомашинах — 18. ХIаьта вож юхе мел йисараш ремонт яь ергья унх гарттарта шин-кхаь кIиранна.

Транспортни средстваш дикача хьал тIа лоаттаро йиш хилийтай йоли кIаяхьарцара чай жево Iадоаккхача моттигашта хьалхагIе а тIаоза, концентрированни доакъараш кашараша хан-ханнахьа тIакхахьа. ХIаьта доаханга толаме Iа данехийтара, жа дахкара кампани дика дIайолаеш чакхъяьнхен.

Е. ХАЧАТУРЯН,
Ленина орден долча «Шелковской» яхача госплемзаводе корттера инженер.

Къахьегама коталоний шу

Пятилетка кхоалагIча бIаргчача шера тIагIертта къовсам лаьттаб Шелковской района «Коминтерн» яхача колхоза ялаташ кхедеча механизированни отрядий членашта юкъе лелаьнча социалистически яхье хьалхаре моттиг яккхар духьа. Шу тIехьашнахьа дисад. Итогаш яьй, деррига лоархIамаш даьд, алапеши кхы тIа а тела ахчаши дIаяздаьд наха. ХIаьта а яхье хьалхара моттиг хьано яьккхай ха хала да.

Ялаташ кхеду отрядаш тха колхозе шиъ я. Царна керте латт Василий Агафонович Ерошкини Мовсар Магомедович Бишерхановн.

Цифрай метто фу йоах хьожаргда вай. Пятилетка кхоалагIча шера 483232 сома маьха продукци яккха аьнна план оттаьяр нов. Ерошкина отряда, хIаьта яьккхар 532130 сома маьха.

Ялаташ кхедераша дицадайтацар ялат даккхарга дIабода мах лохбелга а. Масала, хьалхарча отряде центнерага дIабахар из 4 соми 37 кепиги, планагIа лаьрхIа хиннача 4 сомаи 75 кепиган меттел. Механизатора шера юкъера алапи 2120 сом хилар. Эталонни трактора лоархIаш 1556 гектар кIаьда оахам даьд.

627068 сома маьха продукци яьккхай нов. Бишерханов керте латтача 2-ча бригаде, шера заданегIа лаьрхIа хиннача 552909 сома маьхача меттел, цу тайпара цхьа центнер ялат даккхарга дIадахад 4 соми 35 кепиги, планагIа лаьрхIача 50 сомаи 10 кепиган меттел.

Шинна а отрядо бIаьстан юкъера деррига балхаш дикагIа йолча агротехнически ханашка чакхдаьхар, 12 балха дийнахьа чуийцар гурахьа дийна ялаташ, ишттa дика кайоалаш чуийцар дуга, юкъера лаьрхIача хIара гектара тIара 36,2 центнер я йоаккхаш. ДикагIа йолча агротехнически ханашка дIадийра гурахьа ялаташ. Цу тайппара, къахьегама коталонаш яьха шу дар пятилетка кхоалагIа шу.

Т. КОРНЕЕВА,
экономист.

Лаьттан беркат совдаккхар духьа

ДIадахача шера декабрь бутт боли чакхдаьлар Шелковской районе органически удобренеш кхашна дIакхахьарен дIатассарен месячник. Цун итогегIа хьалхара моттигаш яьхай Менжински цIерагIчен «Коминтерн» яхачен колхозий кхаш леладераша. Месячника задане 150 процент кхоачашъяьй, масала, менжинцаша. Иззамо толам баьккхаб коминтерновцаша а. Соахка деррига а лаьрхIача, коминтерновцаша шоай кхашна дIадихьад 28 эзар тонн ширдаьнна кхо. Из районе меттел, ерригача республике а дикагIа долча хьокхамех цаI ба.

Моттигера удобренеш кхашна дIаяхьара бетта заданех геттара дика лоархIабаьб Ленина цIерагIча, «Червленский», «Красный пахарь» яхача колхоий лаьттан леладераш. Цу боахамашка вIашагIъехкар духхьал лаьттан беркат алсамдаха лаьрхIа отрядаш.

Ширдаьнна кхо кхашна дIадахьара колхозий кхаш леладерашта дукха новкъостал даьд «Сельхозтехника» районни объединене механизатораша.

Ударни месячник долча деношка «Сельхозтехника» районни объединене механизатораша Менжински цIерагIчен «Коминтерн» яхачен колхозий кхашка дIадихьар 8 эзар тонн совгIа ширдаьнна кхо, кIаьта из цхьан аххазен хIана хилац аьнна дукхагIа хул задане.

Ударни месячник долча деношка органически удобренеш кхашка дIакхахьара балхаш шоай тарлучул эсалагIа дир «Путь к коммунизму» яхача колхоза механизатораша. Районе аллха из цхьа боахам-мара бац ширдаьнна кхо кхашка дIакхахьара заданех лоархIа ца беш.

М. ТКАЧЕНКО.

КХЫ А ОВСАРЕГIА

Дикача хьокхамашца чакхдаьккхар дIадаха шу Наурски района «Терский» совхоза шурий фермай къахьегамхоша. План 2300 йолаш хIара Iаттагара 2491 килограмм шура яьккхар цар.

Фермашта юкъе яьржа хиннача яхье котало Исраилов Жамраила кулгалдеча цхьоалагIча ферма коллективо яьккхар.

Соахкарчул овсарегIа къахьегаш дIадоладаьд цу боахама хьайбаш леладераша пятилетка диъалгIа шу. Цунна тешал ду цар хьокхамаша а. Масала, соахка 22 январе боахаме гIолла 3030 килограмм шура яьккха хиннале, укх шера цу дийнахьа 3950 килограмм яьккхар. Цул совгIа, йоаккхаш йола шура хIара дийнахьа тIаьхеташ я. Ишттa, 19 январе боахама фермашка яьккха шура 3740 килограмм маре хиннаяц, хIаьта 21 январе — 3820 килограмм.

Фермашта юкъе яржача яхье хьалха юха а цхьоалагIча ферма коллектив я.

Уж толамаш даха карагIдоалийт эггара хьалха доярка Устарханова Люся, Бахаева Асиарт, Халикова Мецал, бежа Iуй Парсанов Саламу, Далдаев Доккку санна болча хьайбаш леладераша хьанала беча балхо.

Лакхен бехктокхамех декхараш латт цу боахама шурий фермай къахьегамхошта хьалхашка дIахо йодача хана кхоачашде дезаш. Цар дош деннад пятилетка диъалгIча шера план 1630 йолаш паччахьалкхенга 1650 тонн шура йохка, хIаьта укх хьалхарча квартале план 335 йолаш — 340 тонн. ДIако а, хIанз санна хьинаре къахьеге, лаьрхIар цу боахама хьайбаш леладераша кхоачашдергхиларах шеко яц.

Х. МАГОМЕТОВ.

Яхь чIоагIлу доттагIалца

Дукха хана деиз доттагIал леладеш ба Кузбассерча «Гидроуголь» яхача производственни объединене «Юбилейная» яхача шахтаи Карагандински кIора бассейна Октябрьски Революце 50 шу дизара цIерагIча шахтаи горнякаш.

Шахтерски бригадаша яхь лелаю «Кердача техникага — бизза болх байта» яхача девизагIа.

БIаьши горнякий коллективаша, хьалхалаттача бригадай опытах пайда эцаш деннабуск эзар а кхы дукхагIа а тонн кIор боакх комплексно-механизированни забоешнара. Забойга хулаш бола низ 2,5-за, къахьегама овсаре 3-за лакхагIа я укхаза яхьеча бригадашка йолчул. Дикка лохдаьд кIора хIара тоннага дIадодар.

Шин предприяте горнякаша хадданза яхьа итогаш ю, делегаташ дIа-юха ухийт, Iоаль опыт дIа-юха тел.

Кузбассаи Карагандаи шахтераша ханал хьалха кхоачашъяьй кIор беккхарал лоамацарча проходкаи пятилетка яхаь шера план. Планал совгIа даьккхад эзараш тоннаши доагор.

ВIаши яхье яьнача коллективаша 1979 шера йолча социалистически яхьа договор чIоагIдаьд. ХIара шахта къахьегамхоша лаьрхIад кхаьна совгIа 50 эзар тоннал кIеззигагIа боацаш кIор беккха.

СУРТАШ ТIА: 1. ЦIи хеза волча кузбасски шахтера, Социалистически Къахьегама Турпала, СССР Лаккхехьарча Совета депутата Геннадий Смирновеи Карагандерча Октябрьски Революце 50 шу дизара цIерагIча шахта горнорьменочин машинай машиниста Кусниар Ускумбаевеи доттагIал леладу дукха ха я.
2. Г. Н. Смирнова шахтерий бригада.

А. КУЗЯРИНЕН,
В. ПЕТУХОВЕН сурташ.
ТАСС фотохроника.

Iилмен производствон

Тезача хи чура фауна тахкара центр

Киева чуйоагIача гомнахьа сийна озераш а Iаьнан а долаш йолча Iалааьмате хоачча баьццарча мIаниге я чкъьарий боахама Украински Iилма-толлама института лабораторе эданеш. 1930 шера болх бен беррига а цхьа тикъах саг мара ца хиннача эIимитача лабораторех хьаль из, хIанз Украине эггара йоккхагIа йола тезача хи чура фауна тохкаш йола центр а хиина дIаэттай. Цу чу болх беш болча наха еннай Iамакка, доахача хинка, озерашин чкъьарий леладара даькъера бIаьши разработкаши практически рекомендацеши. Цар ишттa доккхий Iилман балхаш ду республика чкъьарий боахама овсаре лакхъяро, кердача сортеки тайпаши доа чкъьарий доладарон царча акклиматизаци ярен. Цар доладаьча карна фух долча чкъьаранта дика тайнад дукхача совнии республикий хиш.

ТIехьарча шерашка керттера теркам тIабохийт институте хIанзе а дина результаташ луш болча тезача хишка чкъьарий леладар дегIаахара кердача, перспективни лоста. Цун чулоацам ишттa балахдаьнна хий шелдеш хиш латта моттигаши бассейнаши я хIара йоккха электростанце. Цу резервуарех пайда эца лаьрхIад чкъьарий доладара а кхедара а, шера массеки «хьувикъам» чу а бахьаш.

ХIанз Iилмахой йистебоалаш латт ГРЭС, ТЭЦ, АЭС хиш шелдерген-бассейнех пайда эцара генеральни плана корректированни яь. ХIанзе а нийцдаьд толамца пайда а эц кердача комбинированни доакъарех, лакха эффективность йолча витаминни тIадеттарех. Шеко йоацаш, кIийлен тIара декхар чкъьарий дебадарен дегIаахарен процесс сиадьрад латт, цудухьа хIанз тохкаш латт «сийнача кхашна» леларий вахара хьалаш, «биологически хьувнкъам» хьахула хьалаш.

Перспективна йолаш гIулакх да, ишттa индустриальни хьисаперча дIайха хий долча боахамашка бестера (белугаи стерлядаи гибрид) кхьбар. Хьалхара шу даьлча 300 грамм доазал долаш хул бестера мелача хи чу. Iамашка 60 грамм мара ца хулча. Ши шу даьннача чкъьарий юкъера доазал — цаIи ахи — шиъ килограмм хул.

Ше морг кхы боацача гибрида тIа-тIа дукхагIа теркам тIаухийт украински чкъьарий лувцарий планаш тIа. Шердергда Iамий боахамаш. Специализированни осетрина лелабу участкаш хьаю Запорожски Днепропетровски чкъьарий комбинаташка. Кастта болх бе болалургба шера 4 — 5 эзар центнер чкъьара тергбола Крымски осетрови боахам.

Владимир ДЕРГУН,
АПН корреспондент.

ЦIе байракх тхога я

Уйх тIеххьарча шерашка къахьегама толамаш кхегI да доллийташ хьайоагIа тха совхоза шурий ферма коллектив. ДIадахача шера, плана совгIа 141 тонн а йолаш, пачхьалкхенга 706 тонн шура ехкар оаха — 1978 шера ехкачул 6 процент дукхагIа.

Деррига а 750 бежан да ферма доалахьа, царех 387 етт а болаш. Зоотехнически бокъонегIа доагIаш дола Iуйкал ду царна хьайбаш леладераш. Цудухьа боахаме санна, ерригача района фермашта юкъе а лоржача социалистически яхье хьалхие тхога я.

Дика толамаш доахаш дIадоладаьд керда шу а. ХIара дийнахьа Дальхенна дIалуш йола шура 20 центнерага кхоач, ерригача цхьоалагIча сортах я. ПланагIа дийнахьа дIалла езар 16 центнер я. ДIадахача шера январь бетта дийнахьа хIара Iаттагара 4,7 килограмм мара йоаккхаш хиннаце, хIанз 6,5 килограмм йоаккх шура.

Бакъдар аьлча, ихы а декхагIа хьоккхамаш гойта йиш кургъар халагIйола къахьегама процессаш механизировани яхаре.

Лакхе дуцца толамаш шерегIа хьахиннадац. Иах шоайла барт болаш, балха тIера болаш, опыт йолаш хиларо доахийт уж. Цул совгIа шоай балха говзал лакхъера хадданза йоахо ю. Масала, цхьоалагIча класса говзал йолаш 10 доярка я хIанзи ферме, хIаьта соахьа 6 мара яцар.

Тоъамболаш тайп-тайпарех доакъар Iалашдаь хиларо рацион дикагIа оттае вIашт Iехьдовлийт. ХIара Iатта лаьрхIа 25 килограмм силос, 2 килограмм концентраташ, 1 килограмм жом, вазал баьций витаминий хьоар, 25 килограмм муж лу. Цудухьа луш дола доакъар зехьа доац, хIана аьлча, шурий тьоанал, балансичул лакхагIа а йолаш, 3,9 процент я.

Хьайбаш лелалдеранта юкъе шерра ларвай социалистически яхь. Цун итогаш хIара шо дийнахьа ю. Хьалхара моттиг лаьцачоа карара кара тела цIе ненпед лу. Хьоикама улга тIа дIаледу ферма болхлоашта карагIдаьккарах. Цул совгIа нолнешца кхуд хьалхалеттарий опыт.

Хадданза яхье хьалхара моттиг дIа на хецеи хьайоагIа доярка ветеран Хачукиева Зулпа. ДIадахача шера хIара Iаттагара 2535 килограмм шура лаьххар Зулпас, план 2100 килограмм йолча. Цунна тIехьа латт 2370 шура яьккха доярка Адаева Берлант, Цухаригова Шема. Ерригаш а 18 доярка я тха коллективе. ТIайнйца социалистически декхараш кхоачашдаьд цар массане а. Цар къахьегам белгал а боаккхаш, хIарамена Сийлен грамотех 30 сом ахчан совгIати деннад совхоза дирекцех профсоюзи организацех.

Хьайбай продукци йоаккхача шоай доархIаме декъа юкъеху слотникаша Дубаев Лечас, Тушаев Хьамзата, Гасаев Джунида. Шоай хайхьа тIехьа ца боалий хьайбашта Iувая ду цар.

Оаспре къахьегамхоча бе Iаьсий леладераш а. Масала, дикка хьоакхамаш гойт Ленинек Къахьегама Цеча Байракхен ордений кавалера Арсанова Арубикас. ТIарах дийнахьа 25 Iасилг да цо гIулакх деш. Цо кхоабача хIара Iасилга дийнахьа буси юкъера лаьрхIача 1050 грамм дуйх тIаккет, план 500 грамм мара йоацача.

Бить бутт баьлнчул тIехьагIа дIахо шу Iаьсашта Iунал деш я района совета депутат комсомолка Вахаева Зина. Цо кхоабача хIара Iасилга тIаккета доал 650 граммага кхоач, план 450 грамм мара йоацача. ТIакха шоай декхараш дерттIа кхоачалдеш ба хьайбашта доакъар лоаттаду трактористаш Гервеханов Iаьла, шофер Шовхалов Iаьла. Ишта айденачча хьинарда боах, бу кIалчар а.

Белхахоашве декхараш оттаьд вай мехка юрта боахама къахьегамхойта хьалхашка парте Центральни Комитета ноябрьски Пленумо. Массе а оагIорахьара дегIаболабе лаьрхIад юрта боахам. Цудухьа оаха лаьрхIа нероприятеш чакхьйна дерхI укх шера.

Къаргъя доалйуча хена ханпача тайпара, толамаш во доц тха хьайбаш леладерий. Уж баьхан долаш сина КПСС райкомех халкъа депутатий райсоветех карара кхара тела ЦIе байракх тхога я. Кхьча коллективага дIанкхачийта лаьрхIа дац тхо из, хIана аьлча, шттагIча пятилетка дугьалагIча шера оаша доахарядоля толамаш лакхагIа хургда дIадахача шерал.

I. ЯНУРСАЕВ.
Ачхой-Мартановски районе «Лермонтовский» совхоза № 2 йолча шурий ферма бригадир.

Дойзол дехьара

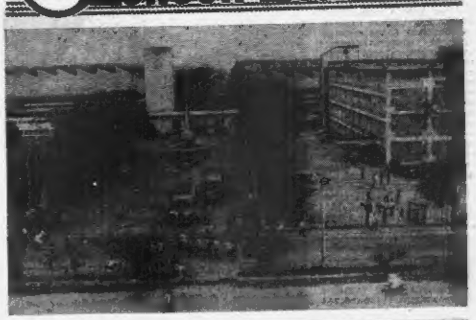

26 январе Инде Республика хьамен цIей-республика ди

Инде кIора промышленность дегIайоалара боккха лоархIам болаш да СССР-ца цхьана гIулакхаш леладар. КIор дукхагIа бежкара тIаерзаль керда проекташ кийчъеча хана шерра пайда эц советски специалистий опытах. Мехка горнодобывающи техника лоаттаерах нертера яр хиина дIаоттий Советски Союзо новкъостал а деш Дургапуре хьаьтьаь горношахтни оборудоване завод.

СУРТАШ ТIА: 1. Дургапурера горношахтни оборудоване завод;
2. горношахтни оборудоване завода болхло.

В. ДУВИЛЕН
Я. ЗОТИНЕН суртий.
ТАСС фотохроника.

СОВЕТСКИ IАЬДАЛ БАХЬАН ДОЛАШ ПРОФСОЮЗАША ЛОАТТАБАЬ КЪОВСАМ

Советски профсоюзий деррига истори айхха дувзадена да болхлой класса, берригача къахьегамхой хьашташ бахьан долаш Коммунистически парте лоаттабеча турпалча къовсамца.

Профессиональни союзаш — вай общества политически система доархIаме бIарча дакъа. Из я 113,5 миллион саг ший мугIарашта юкъе а волаш йола эггара массови общественни организаци, цу даькъе НохчГIалгIайчен профессиональни союзий мугIарашка за 350 000 гаргга саг.

Вай мехка профессиональни союзаш хьахинчай эггара хьалхара эрсий революци йолча хана. 1905 шерага кхачалца болхлой класса экономически организацеш мара яцар.

Россе профсоюзаш хьахилара предпосылкаш малагIаш я?

Крепостной право дIаьккхачул тIехьагIа Россе сихха дегIаьха йолаенкай капитализм. Городаш йоккхагIа хиларца цхьана хиннад промышленность, торговли, транспорт дегIаахар. Керда йоккхий промышленни центраш а хулаш дIакийттай уж, цул тIехьагIа дукха ха ялалехьа прореформеций Россе кердача общественни класса — промышленни пролетариата революционни къовсама керттера кхувраш хулаш хиннад царех. Шин оагIорахьарча Iазапа кIал лаьттай болхлой класс. Капиталисташа экономически йоацаш самодержаве политически садукъаш хиннай из.

Шерра чакхйоахаш лелаьй гIодаш деттара система, вешта а лоха дола болхлой алапи кхы тIа а лохдар духьа лелаьй из.

Iалаьмате дIаьха (14—15 а кхыметтел 16 а сахьат) дар балха ди. Къахьегама хьалаш а ишта Iалаьмате хала дар. Цхьанна а тайпара лорабеш хиннабац къахьегам.

Лоа ца луш во хиннад болхлой чуIеча моттиг хьалаш, дукхагIа бараш фабричин казармашка. Iалаьмате бIехача моттигашка баьхаб, цхьа «са» е венги мара хьа ца кхоачаш.

Шоай довл чIоагIдар духьа болхлой боадонем экилей лелабаьб капиталистай пачхьалкхой правительстваш, образовани дIа ца ярхийтара массе тайпара новкъарленаш яьй, дьыцарев кхыйолей предрассудкаш чIоагIъьяй.

Пролетариата цхьаккха бокъо ца хиларо, царна политически экономически Iазап тIалоаттадаро болхлой дукхьален низ совбаьхаб, царна юкъера протест хьалхьейъй, самодержавецарчен капиталистащцарчен къовсама гIеттабаьб уж.

Юкхьанца дIаболабенначо хана цхьа ший хьадда низъ боацаш хиннаб капиталистаьта дукхьалара болхлой къовсам, производства средстваш хIалакъярца, фабричко - заводской гIирсаш дохадарца чакхбоалаш хиннаб из. Цул тIехьагIа хьадеха баьннаб уж экономически, юкхера а, политически эшараш.

1905 шера 9 январерча событеша хоадамболлаш йола влиянн яьй Россе, белгала аьлча, Къилбаседа Кавказа, къахьегамхой совабахара.

Петербургски болхлошта топаш тохара духьала протест еш, социал-демократий кулгалца стачкаш, митингаш, демонстрацеш яьй 1905 шера январе — феврале Ставрополе, Майкопе, Грозне, Новороссийске, Владикавказски машинаш яькъа тIа. Цу цхьан хана революционни социал - демократаша чIоагI дIа болх баьб профессиональни организацеш вIашагIъйоккхош.

Стачкаш, союзаш, собранеш яра бокъо ехаш 1 Мае демонстраци яьй Грознерча Стари промыслай болхлоша. Цхьабакъда, дукха мах хинна а цу хана бахьан воцаш дIахьяьккхар чакхйоахаш цхьа болхлой мара ца дар балха. Цхьа дукха болхлой Iайна чакхбоалаш экономически вIаштIехьдаьннадац из массане юкъара а ерзаль чакхьйккха.

1905 шера 15 ноябре дIайолаеннай Ерригроссийски почтово - телеграфни стачка. Ерригача линешка гIолла дIалешаш яьйейтай. Грозне а хьайнцай уж.

Забастовщикаши вIешагIъеллай Грозненски почтово-телеграфни союза комитет. 6 саг вахав цуна юкъе.

Ерригача Россе гIеттача къахьегача халкъах дIакхийттай Грозненски почтово-телеграфни болхлой забастовка. Иах гIайттаб Пятигорске, Ставрополе, Новороссийске, дукхача кхыча городашка. Грознехций забастовка хьалльацай периферийни пункташа — Хасой-Юрто, Воздвиженске, Ведано, Шатоя.

«Юкъ-юкъера гIуьтта болабеннаб Ставрополья, Кубане, Терека ахархой-арендатораш. ХIарий ахархой нaseниех кьу хьакха болабеннаб, налогаш тIехкаргъяц дьякха соцам а баь, администраце уьттабовь старейшинаш тIера дIаахийта болабеннаб нохчий, бекаша гIулакх ца деш сайцаб Дагестана ахархой», — йоах цхьан документа тIа.

Цу хана профсоюзаш йоккхагIа хулаш хилара мах е беш, Ленина яздаьд: «Уйх деношка санна дукха Россе цIаккха а вIашагIйийххац профессиональни болхлой организацеш».

Цу цхьан хана хьахиннай грозненски мехкдаьтта промыслай профсоюз. Производствени принципагIа вIашагIъелла хиннай из профсоюз, мехкдаьтта промышленносте мел вола болхло шийна чуэзав цо. Цу хьакъехьа дийцад устава параграфо: «Общества член хила йиш я мехкдаьтта доахеш чакхдоахеш, промыслаш кийчъеш вола моллагIа а болхло, масала, бурув деттача партешцара болхлой, масленщикаш, кочегараш, тартальщикаш, желонщикаш, промыслашкарча механически мастерской болхлой: слесараш, кузнецаш, котельщикаш, кхыбола болхлой». Примечане тIа йоахар: «Заводской промыслай дайи администраце членашта общества членалла хьачуэзац». Дукхьал болхлоша новкъостал деш ший большевикаш хиннай союза, болхлошта промыслови администрацех юкъерча довний хьахъехьа соцам беш машара камера, хIаьта ишта расценочни кхыйолеш комиссеш хиннай.

1906 шу чакхдоалача хана денз хала ханаш тIаьттай Россе профсоюзашта. 1906 — 1912 шш. дIакъайлай 600 профсоюз, йиIIхкай профсоюзий кепайоазон 10 орган, лийца а лийца Iобахьийтаб итт эзарнега кхачалца хьинарегIа бола профсоюзни болхлой.

Грознера дукха союзаш, цу даькъе мехкдаьтта промышленна болхлой, торговии промышленни предприятешка гIулакхе болча вайхьа союз дIакъайлай. Йийхка яр кхыметтел «шоай члений экономически хьаштий тидакхара» декхар кхоачашдеш я ядаш устав долаш йола союзаш а.

Цхьабакъда, большевистски парте санна а цун кулгалца а легальни нелегальни балхаш цхьана тардара тактика лелае яьннай профессиональни союзаш. Шоашта легализаци яккха а гIерташ, профсоюзашка, нагахьа санна шоашта регистраци е ца тигача, нелегальни хьал тIа а этте, цу тайпара подполье хьалашка дIахо леладора шоай гIулакхаш.

Большевикий партийни комитеташа болхлой чIоагIа тIахьехар нелегальни профсоюзашка хьачубахкара, нелегальни хьал тIа яьнача профсоюзашта новкъостал дора, хадданза бувзам лоаттабора царца.

Пачхьа самодержави дIаяккхар духьа, социалистически революци кхочашъяйтар духьа лоаттабеча къовсаме большевистски партена гонахьа айхагIа кхоталу профсоюзаш. Къовсама керте лаьттаб коммунисташ И. Т. Фиолетов, Н. А. Анисимов, С. М. Киров, Г. К. Орджоникидзе.

Ишта цу деношка а (1907 шера августе) С. Орджоникидзех цуй новкъостий вIаштIехьдаьннад «Гудок» яха нелегальни большевистски газет арахеца. Цун редколлегена юкъевахав Серго. ЧIоагIа лоархIаш хиннад керда профсоюзни газет, 3500 экземпляр тираж хиннай цун. Цу ханага дилача зIамига цифра яц из. Профсоюзни адамаш вIашагIтохара даькъе «Гудока» лоархIама мах а беш, С. Орджоникидзе яздаьд, «ерригача Россе гIордаьнна дар газет», аьнна.

1912 шера В. И. Ленина кийчъяьча Пражски конференце тIайнйцар хиннa «Болхлошта пачхьалкхен страховани ярах долча думски законодательствацарча наькъа хьакъехьара» резолюци Iалаьмате боккхача лоархIаме хиннай пачхьалкхен страховани тоаяр духьа болхлоша лоаттабьча къовсама меттел, берригa профессиональни болаш дегIабоалабара а. Цу тайпара юкъарчал доацаш уж деш леладьаьд профсоюзаша.

1905 шерарча революце опытах ког гIортолга а еш, цIаккха тайпа законодательни анташкен мукъа баларген ца а хьежаш, профессиональни союзашка болхлой вIашагIтохара организаторски кхетамен боли дIаболабаьб большевикаша.

Ишта, 1917 шера март — апрель бетташка алкха Петроградех, Москвех хьахинай 130 профессиональни союз. Дукха профсоюзаш вIашагIъехкай Грозне промышленносте. Алкха йоккха производствени профсоюз 8 яр укхаза. Уж яр Старогрознески мехкдаьтта промыслай болхлойи гIулакхерча наьхен, массе тайпарча профессех болча болхлойи мастерийи, конторски гIулакхерча наьха, горноболхлой, гIишлошъеча болхлой союзаш. Грознески машиналькъа узела ерригача производствени участкашкех депо керттерча цехашкен профсоюзни собранеш хилар шоай комитеташ хоржаш.

Февральски революци хиначул тIехьагIа гIишлонхой массови профессиональни союзашца цхьана мехка предприятешка вIашагIъехна йолайир болхлой класса керда дезал дола организацеш — фабрично-заводской комитеташ.

1917 шера 10 октябре Петрограда фобзавкомий IV конференци хиннай. Пролетарски революци хилале хьалкхагIа профсоюзаша дIадийхад Iаьдал Советашта дIалуга, революци хьалацара тIахьехаш къахьегача ахархошка кхайкарал даьд.

Хаша йола правительство дIаяккхерахи Iаьдал Советий бе дахарахи хиначо кхоно болхлой класса тьымер чIоагIтIа айдаьд болхлой организацеша Советски Iаьдал дIаоттадар къоабалдеш йола резолюцеш тIайнйьй. Советий II съезд шоаш массе оагIорахьара хьаллоацаре хиларах дош деннад.

Петроградех Москвех кхотало яьккхачул тIехьагIа Советски Iаьдал сихха чIоагIденнад берригача мехка. Советий Iаьдал бахьан долаш ше лоаттабьча къовсаме карте ког гIортолга яь хиндa хьинаре низ а хилла дIаэттай Украина, Белоруссе, Къилбаседа Кавказа, Прибалтика. Россе дукхача кхача районий профсоюзаш.

Х. САНДОВА,
Нохч - ГIалгIай историе, социологе, филологе Iилма - талама институте йоккхагIйола болхло.

Iилмеи производствои

МИШТА ЛОАТТАБЕ БЕЗА КЪОВСАМ ХИН ЭРОЗЕЦА

Лаьттанаш хинначо хин эрози уйзара сурташ го йиш я тахан ерригача материкашка, ша кIайлоаллача Антарктидагара дIайоккхача. Вай мехка дукхьая цхьан Алтаера ораш цхьан мугIарагIа чIашагIхеттача алк зоарх ах эзарх километр даьха хургдар. Амма юрта боахама башха эшаш а йоацаш пайда ца эшаш йита участкаш дукхагIа хулаш хиларах лаьтта Iац гIулакх. Оррий «лазар» кхийтача босенаша, бIаьсти лай хий чулуицаш, харшашка гIолла юха а ца сецадеш гаргагIарча додача хи чу дIачуухийт. Цу новкъа дIаух аьхок догIан хий а. 1966 шера Ростовски областе, масала, лаьтта кхаьчай 420 миллиметр тIоадал, хIаьта дIайийнача хIамашка дIакхаьчар цунах алкха 174 миллиметр мара яц. Цул совгIа, ши градус горизонтагахьа лестача кхай тIара — лаьтта леладераша балхаш ду цул дукха яригIча босенашка а — шера 20 тоннага кхоачаш дика лаьтта Iохьу хиво гектара тIара. ТIеххьара а, хиво Iокхухьача лаьттанца дIайода баьцоегIа дегIаера чIоагIа эшаш йола азот, фосфор, калий.

Мишта лоатторгба къовсам хин эрозеца? Эггара хьалха, гаьнаш дIайоагIарца. Хьуно хоа Iоаду, лаьтта чIоагIа гIорадайтац, бIаьсти снха депе дIадалийтац моа, лаьттана хий дукхагIа чулапара гIо а деш. Орели Воронежи яхача городашта юкъера дIаегIача хьуний оасаш 8 градус йолча ирача босенашка гIолла чакхдоал, цар сопаду хIара квадратни метра тIа додача хи чу дIачу ца дохийташ 1,3 килограмм лаьттех 527 литр хиий. Нагахьа санна 1945 шера фашисташ лелхабаьчул тIехьагIа вай мехка юкъейсар 800 эзар гектар таргга лаьтта лорадера егIа гаьнаш хинналас, дукхьал 1968-чен 1969-чен шерашка 693 эзар гектара тIа дIаегIар гаьнаш. 1971 шера денз 1980 шерага кхачалца йолча юкъа пачхьалкхен планагIа дIайогIа лаьрхIай гаьнаш кхы а миллион гектар совгIача майда тIа. Цул совгIа, хьу дIайоагIаргьа 3,4 миллион гектар долча ораш беравхьен дIалаьцача лаьтта.

Хин эрозеца къовсам лоаттабара шоллагIа средство — баьцаш дIаер. Терман тIаоозаш дола бустамаш дайд советски тохкамхоша. Гучадаьннад, боса уллача участка ирал 5 градус хилча хиво Iохьоргба 18 сантиметр бола лаьттан тIоа, хьалхIий кхай тIара ийс шера, ца бола алат дувча кхай — хIара 36 шера. ХIаьта буц йийнача кхай тIара иззал сома лаьттан тIоа Iохьоргба... 10 эзар шера. 40—50 метр болча гувна кIалхарча гаьний - баьций оасо соцадертда хиво Iокхухьача лаьттах 85 процент.

ТIеххьара а чIоагIа лоархIаме да, босенаш мишта оах а. Лохехьара лакхе доалаш боалаш а дехкаш аьха лаьтта, хий а цунца лаьтта а Iодахара баьйола сагтар я. Цхьабакъда, нуй 90 градус кхыча оагIорахьа а хьовзадаь босе аьхача — хиво Iокхухьа лаьтта дIаьаш ахалаш кIезигу.

ХIаьта, хетачох, урагIа а кхорагIа а довзарваш даьча тохкамах кхашка гучадаьннад дукха ха йоацаш цхьакха кердадар. Нагахьа санна лаьтта 20 а ца оахаш 28 сантиметр кIоарга аьлача (кхетадеш ма дий, из кхорагIа ахи деэаш хилар), гектар лаьттанна тIаккетаргйола тIоадал 320 кубически метр я. ЛаьрхIа да, кIоарга аьхача кхай тIа дукха кIоагаш, харшаш даьхача, микрорельефаш йича дIаухахий поэлапкхаза кIезаглуш хилар, хIаьта гектара тIарча тIоадала запас 200 кубически метр совъяргхилар.

Курске хьаьиа лаьтта кийчдеча машинашта йолча специализированни конструкторски бюро филиал. Лаьтта эрозех лорадара Ерригсоюзни институтерча Iилмахошца цхьана цу филиале балхаш дераша уттр а еш производствана юкъейхухь сахаш дола лаьтташ хинна ца дохадайтара гIо деш йола агрегаташ.

Цхьабакъдаь хьу дIайогIар а, баьцаш дIаер а, кхыметтел йоаттIаш йола техника а эрози дуь зенаш дIадахара мара, лаьтта хиво дIакхаьъара, тIоадал йоара бахьнаш дIадоэта средство эц. Эрози йолалу вIашк уллув додача шин хи чу уха нагий хиш деъкалуча. Цудухьа Iалаьмате лоархIаме я юртбоахама Iилмай доктора Пачхьалкхен преме лауреата Я. Потапенкос кийчъяь лаьтта леладара территори контурно вIашттIехьъяьккхара кIийлен тIара тIоа лорабара система. Сантараш — цун нертера деталь, амма принцип яц. Потапенкос дерхI, лаьтта духьал кхорагIа ахарах кхоачамбе йиш яц аьлла, из кийчде деза горизонталех. Цу тайпарча технологех кхаш босай йIоахала дувш, уж денъ сантараш а йоахаш. Сантараш цаI — ах метр кIоарга кул. Уш хьалъоз чах, гIаьнех, гIадамех, ноартолий баьцех—хьаьха дIанхувсаш с доагадеш мел хиначох. Укхаза цар хий лутт, цунце цхьана термоизоляторащ а я, цар гIор кIоарта Iочуяхийтац. Сантара лохехьарча оагIорахьа — хий къаьстта дукха хуле а аьлла стракованна — шерра кIийле йола вал ю лаьтто аьха а аьхе.

Ил система ший гIулакх деш хул хьаьча хьалхарча дийнахьа денз. Из хьаргга дIайолла расходаш геттара кIезига я: цкъа дIадодар хIара гектара 3,2 сома лоаьхIам болаш да, шер-шера ремонтага додар — 1.47 сом. Юхахур фуд? Юкъера лаьрхIача дуиен тIара комсий хьувкъам 50 центнерал тIех бац. Новочеркаски уллача районе комсий бешэмаш еромышленинг лелайра зона доазон тIа я, амма тIоа лорабара гIулакхаш даьчул тIехьагIа укхаза гектара тIара 100 центнерал совгIа чуяхь, хий дехкачара — 200 центнер совгIа а.

«Лаьттан тIоа лорабар, — белгалдаьхад лаьтта лелдарах долча Iилма ларж еллерех цаI волча В. Докучаева, — из технически Iилман доккхагIа дола кIама да, из уйлай образ я!» Лаьтта тоадира лоаттабу къовсам моллагIча агронома позици дIайолалу моттиг хулаш латт СССР.

Владимир ГОЛЬДМАН,
СССР юрта боахама Министерства «Агроприбор» яхача Iилма-производствени объединене веикагIвола специалист.

Дунен общественность духьалъяьннай

НЕЙТРОННИ БОМБА — ДУНЕННА КХЕРАМ

«Антифашиста» яхача итальянски газето араьккхий нейтронни бомбах йола Марио Маммуцаре статья. Кейлалоев Кердадарий агентства, вIзенге доьд а ю, арайоккхуш из статья.

Iалаьмате боккхача лоархIаме я нейтронни бомба «керттера компоненташ» хьае йолаярах йола США президента решени.

ХIана аьлча:

цкъа-дале, цо кхы а сиххъ геро хьаделаре, къаьстта а ядерни дар;

шозлагIа-дале, цо кхы а чIоагIагIа гIоайоаккх капиталовложеней политика, вешта аьлча, лакхъю гуччахьара а къайлагIара а тIема расходаш, пачхьалкхен бюджета кхыча статьях хьаьеца ахча кIезиг а деш;

кхоалагIа-дале, американски европейски империализм а, цунца цхьана, из яшта хила доагIаш деце а, ший араьхьара политика дунен кхоалагIа тIом хиланза баргбац яхача дешах латташ йола Китай а духьала яьнна кхохним кIаьдбара процесс цо юка а етт, геттара юхасоцае а гIерт.

Картера решени къаьстта кхерме я Европана, хIана аьлча, американски президента [illegible]

да пайда чубара духьа наха эксплуатаци елга шоай политика кIийле яь дола капиталистически империалистически мехкаш.

Империализм гIерт мичча бесса соцавь а социализм хьалъяра процесс соцае. Геро хьадеlга сихдаро цунна гIо ду. Картера решенана ийлаш алсамдахарцей атомни геро тоадаь эргадаккхарцеи жоп дала деваш хулийт цо Советски Союз, хIаьта из юхалуш хIама доаца расходаш лакхъйлар ма дий.

Геро хьадеаги сихдара цхьаьнха бахьан — из геро хьадара а из дIадахьийтара а тIахьожам лоаттабеш йола финансови промышленни группаш Iалаьмате доккхийча пайдашта тIаккхувш хилар.

Нейтронни бомба тактически «цIенен» геро да яхарашка дувца хабараш харцхилар кхетадара кхоачам ба из экхийтача хинна хIама дагадохийтача.

Нейтронни бомба ниа кIезигIа бале а 1000 тонн тротила бар миссел ба. Из йиккхача хIаьаибу цун эпицентро гонахьара 200 метр радиус йолча моттигера нах, цIенош, техника, хьайбаш, гаьнаш, баьцовгIаш. Цун излучене шоаш бол-болча бомбу 850 метр радиусе ийсбеннараш: убежищашка хиннараш 48 сахьат далалехьа бов. 1600 [illegible]

квадратни километраш йолча территоре тIа мелдар хIамак а деш, из хургдар бIарча провинцеши областаши хIаланьяр.

Картера хьахлайкадаьд, Советски Союзи Варшавски Договора чудоагIа мехкаши «кхераде» а Малхбузен Европа лорае а лаьрхIа болча низа тайпара хIама я нейтронни бомба аьнна. СССР-о хьостге а дIакхайкадаьд, ишта оттадаьча гIулакха жоп луш кхы а чIоагIагIа низ бола геро хьаде ший торо хилар. Цудухьа Картера дувцараш а Малхбузен Европана мара унзара дац. Духхьал из ма яйь — американски стратеге лерхIачох — боккъонца болча атомни тIема деррига унзаре гIулакхаш шийна тIаэца лер.

Верригача хьаьнала бахача наьха декхар да, итальянски правительство нейтронни бомба хьаяра а из Итале оттаяра а духьала яккха могаргдола къахьегамхой, кагирхой, кхалнеха, интеллигенце эггара шерагIа бола оппозиционни болам хьабер. Волама шорал, цуя кий, денал мишта хила деза аьлча, американски империалисташна Итали шоай колони а йоацаш, ший кхерамеле ше Iалашъе низ бола къам хилар дIахьоккхаш хила беза. Цу тайпара решени тIаэца еза кхыметтел Итали НАТО-на юкъе юсаргья-юсаргьиш яха дош оттараь а. Цу организацех тIа-тIа дукхагIа американски империализма дунен стратеге инструмент хулаш латт. Европа вIалла лерхIа а ца лоархIаш.

Итальянски ахчах хьалъе еза заводаш, школаш, цIенош, больницаш, дунен кхоалагIа тIом кийчбарга из дIа а ца ухийташ.

(АПН).

УКРАИНСКИ ССР. ИттлагIча пятилетке хьаьлъ лаьнарех я Лисичански мехкдаьтта чакхдоаха завод. Предприятие доагорци Iалашъю Украина малхбоалерча оагIорахьера дукха областаш. Алкха мехкдаьтта продукташ СибарегIарех Поволжьерех транспортаца кхаьчахьарга дIадодаш хилар шера 60 миллион сом кIезигдаьд цу районе. Кердача предприятех дийцад новкъосте Л. И. Брежнева КПСС ЦК ноябрьски (1978 ш.) Пленуме. Завод болх бе йолаелча денз цхьинхал совгIа чакхдаьккхад итташ миллионаш сома мехала мехкдаьтта.

СУРТА ТIА: Лисичански мехкдаьтта чакхдоаха завод.

Р. АЗРИЕЛА сурт.
ТАСС фотохроника.

СЭВ-а—30 ШУ ДИЗАРГА

ВIашш Экономически новкъостал дара Совета (СЭВ) 30 шу дуз. СЭВ-на цхьатарра боккъонаш йолча социалистически пачхьалкхенаша цхьана экономически гIуллакхаш леладара организаци я, иза вIашагIъеллай пролетарски интернационализма, марксизма-ленинизма принципий, пачхьалкхен суверенитет, шийн лоIаме хилара, къамий хьашташ дезара, меххий чуьра гIуллакхашта юкъе ца гIертара, вIашшйн пайдана хилара, новкъосташха вIашшйн дIа-юха гIо дарна тIа. СЭВ де дерхIар—Совета членаш долча меххий низаш вIашагIтохарен дарна координаци ярен наькъаца дIа-юха леладу гIуллакхаш кIоаргдара а эргадоахаш товдара а, социалистически экономически интеграци дегIайоалалара, халкъа боаккам плана боарамагIа лаьхбара, цу меххий халкъий вахара хьал хаддалза дегIадоаладара новкъостал дар да.

СЭВ дунен халкъашта юкъера сий дегIадоагIа, чIоагIлуш доагIа кхыча меххашцара цуьн бувзамаш, цар социальни системагIа тIайша хIама а доацаш.

ХIана СЭВ-о бувзамаш леладу 60 совгIа йолча дунен халкъашта юкъерча экономически Iилма-техническа организацешца. Социалистически содружества 10 меххо арахец дунен промышленни продукцех кхоалагIа дакъа гаргга яр, цига баха нах дунен тIа мел бахача нахах 10 процентал кIезигагIа бола а.

СЭВ членаш долча меххашца дIа-юха леладу политически, экономически, идеологически, культурни гIуллакхаш общественни прогресс сихъеш дола чIоагIа хIама хиннад дIаэттад. Лоацдача хана ВIашш Экономически новкъостал дара Совет низ бола промышленни Iилма-технически комплекс хиннад дIаэттай.

СУРТАШ ТIА: 1. Москвера ВIашш Экономически новкъостал дара Совета здани.

2. СЭВ вычислительни центре венгерски машинашца болх беш ба дунихача социалистически механашнара вихалаш. Аьрдехьаро вьтеха: центра директора заместитель Герд Хаммерманн (ГДР), инженер-программист Татьяна Голованова (СССР), Эдди Гуаль (Куба), Томаш Сабо (ВНР).

В. БУДАНА сурт.
ТАСС фотохроника.

КЕРТТЕРА ДЕКХАР—ГОВЗАЛ ЛАКХЪЕЛГА

Лоархlаме болх баьб къоначча поэташ гIалгIай поэзи дIало а дегIайоалаяра. ТIехьарча шерашка поэзи езаш барашта йIзай къоначча поэтий цIерашц, езенний цар произведенеш. Каст-каста вай еша торо хул газетий оагIонаш тIа, литературно-художественни альманаха тIа, юкъарча а по-шоай а сборникаш тIа невастташ йола цар стихаш, поэмаш. Ала йиш яц уж ерригаш а лакхарча говзалца язъяь я, цар дикка поэзе произведенешта хьалхашка хатта декхараш кхоачашду, аьнна, бакъда, хоадам болаш да цаI: хIара къоначча поэто шийн наькъ лехаш хилар, шийн говзал шаьръеш хилар.

ТIехьарча хана Нохч-ГIалгIай книжни издательстве книгека аралийнад къоначча поэтий стихай ши книжка. Уж да Кодзоев Тимура «Цlе лиза» яха а, къоначча наькъ поэта — Кортоев Мурада, Вышегуров Мухьмада, Муталиев Мухьмада, Даурбеков Бориса стихаш юкъеяха «Наькъий илли» яха а книжкаш. Цу книжкашта юкъе майна кораийоагIаргья вахара тайп-тайпарча оагIонех йола стихаш, гуш да хIара поэта шийн ловзерх хилар, цхьанне яздеш дар шоллагIчун йоазошта тара ца хилар. Геттара тоам беш да поэтически произведенеш вахарца бувзам бо... [illegible] кхетадеш хилар. Цудуха да цIераш яьхачарех хIара поэто шийн хьалхара стихотворенеш Даьхенна, вай партена, къахьегама сага хетаьлга. Лоацца аьлча, Кодзоев Тимура «Назманчага» яхача шийн стихотворенеца яздеш ма-хиллара, «Илли ала, назманча, хьамсарча лаьттах, цул тоам болеш дагIа илли дунен тIа дац...» — из да къоначча поэтаца шоай керттера декхар лоархIаш дар.

Кодзоев Тимура поэтически говзал дентара дикта шаьрлуш, лакхлуш хилар бакъду «Цlе лиза» яхача сборника юкъеяхача стихашца, поэмо. Царех дукха ярш лоаца я, цо бакъду поэт дош кходеш, цун хам беш хилар. МугIараш дукха хиларах поэтически произведене лоархIам айлуш ца хилар кхетаду поэто, дош шийн метта дужаш, кIоаргта маIан долаш ца хуле. Из поэто шийна хьалхашкара бехктокхамаа кхетаелга да.

Довстаденнад атом,
Къайленаш йиллаа.
Низ болча боламца
Вай замай чудоах.
Дегара дегага,
Седкъагара седкъага
Ца хиннай наькъаш
Вай тахан дохк.

Укказа дерригa шийн метте да. Цу лоацача мугIарашца доикха сурт оттаде хайнад поэта — гуш ба толамгара толамга бодаш бола советски сага нигъ, цуна эпадургIоацаш тало ца хилар. Из да вай лакхе йоалаьча а, кхы дуникача а Кодзоева стихотворенешца гражданственность хилар, вахарца бувзам болаш уж хилар.

Поэта творчества керттерчарех цхьа белгало лорхIа еза цо шийн ниисархочун, хIара советски сага уйлаш, лерамца ... [illegible]

...Къаьна, къона дог
гIоздаьнна лел,
Къаьна, къона цхьан
[illegible]
Вeь а варгвац цу хьа
[illegible]
Даш къона да хьо,
са хьамсара халкъ.

«Кхоачаш юрта тхо чукхачале...» яхача стихотворенецара да уж мугIараш. Вайна гу халкъа цIена уйлаш, хьаша варо моллагIча дезалга гIозал кхоачийташ хилар. Наьха уйлаш йовзийтар Кортоева творчествацара керттерчарех цхьа белгало я.

Дукха я цу сборника юкъейха поэта дика стихаш. Царех ларгIа еза «Бе-ба ше сег вох са дег чу», «Кхоачаш юрта тхо чукхачале», «Ма гIерта руонга совдаккха» яхараш а, иштта цхьацца кхийола а стихотворенеш.

Хоаш ма-хиллара, поэзеца цхьацадола дешаш дукха за ниисдалар говзалца тарлуш дац. Деша маIан доаду по, дош дайду. Цудухьа хетаду, эшарий-те Кортоев Мурада стихашца «бутт», «малх» ядараш салина дола дешаш седда дукха хила. «Сийрдабьнна бода бутт», «Малх чубузаш, малх хьалкхеташ», «Лотабелар бетта кIерам», «Дошоча лепарца дIабода бутт», «Малх а бетта юрта магIа», «Цу вай корах бутт чухьеж», «Маьлха дуне къоабалдийца», «Малх хьалкхийттаб», «Долх тхо, долх тхо малх чубакха» — тайп-тайпарча стихашцара хьаьйна да уж дешаш а. Муха бакъ дешаш е бутт. Дукха дац-те уж? Вай ма-аллара, шаьра ба къоначча поэта мотт, цудухьа хеталу, эпитеташта цуна кхы дешаш а корадергдар, аьнна.

Поэзеца ше-шийн стиль йоазон белгало йолаш ба къона поэташ Вышегуров Мухьмад, Муталиев Мухьмад, Даурбеков Борис. Цар на корадоагIа къахьегама сагах. Даьхенах, партех ала говза а дIайха а дош, цар шоай стихашца хестабу къахьегам. Актуальни маIан долаш хиларца, дикача меттаца язъярца белгала я Вышегурова «Сона байна тIом» яха, Даурбекова «Чилета» яха, Муталиева «Лов сона» яха стихотворенеш. Цу стихашца поэташа хьахайкабу тIема дуьхьалара советски адамий цабезам, хьаьнала нах тIахьех машар чIоагIбара лоттабеча къонсаша.

Поэташа дика кхетаду литература декхар. Цхьанка а поэта юстара хила бокъо яц халкъа гIуллакхашта. Цунгарча халонех-а оаттонех а дакъа кхоач поэтага. Укх дешашца кхи хоадам бу Вышегуров Мухьмада:

ГIивбухера шийла фо,
Къулбехьара дIайха фо,
Шоайла вIашагIкхийттача
Божхи мух боал.
Ша санна шийла бала,
ГIозала сийрда ала
Дег чу цхьана бессича
Поэто илли оал.

Поэтически произведенеш кхоллара доикха хьинар эш. Наб йоаца буйсаш, сатем боаца денош хIара поэта вахарца кIезига нийслац. ТIакха хьаьул эстетически низ а идейни кIоаргал а йола произведенеш. Бакъда, цу тайпарча произведенех я ала йиш яц «Наькъий илли» яхача сборника тIара цхьайола стихаш.

Царех эттара хьалха белгальюкха лов «Вай лакхале» яха Даурбеков Бориса стихотворени. Хала да дукха мугIараш долча цунах поэтически произведени я ала. Укх тайпара мугIараш да цу стихотворене тIа:

Беррига поэташна
Кхайн со.
Беррига поэташ
ТIаьхьех ая:
Йита шоай
Пиллан тIехках Iа
Цхьоален гIала,
Йита шоай
Цхьоален ира лоам —
Вухь лакха Парнас!

Вай дуцац укказа кхетадеш а ца кхетадеш а дола дешаш тIакIаттIадийтта хилар, бакъда, дешаш волчоа ховлга лоарда, малагIаш ба уж. Даурбекова дешашка аьлча, «Пиллан тIехках Iа цхьоален гIала» йита езараш, фу яхилга да «Цхьоален ира лоам — вухь лакха Парнас» — хаьнга. ДIахо поэта йоах. «ТIакха хайх латаргьяц капитализма кхоп». Хетаргахьа, «Пиллан тIехках» лоьта «цхьоален гIала» чу багIа поэташ хила беза уж «капитализма кхоп» латар кхерам бола поэташ. ХIара дош шийн маIах долаш хила деза, тIакха стихотворени-м хIаьта а хила еза. Бакъда, кхетаде хала да «Вай лакхале» яхача стихотворене маIан.

Поэзе произведенешка хьалхашкара декхар кхоачашдеш яц сборника тIара Муталиев Мухьмада «Мехкдаьттэхо», «Къаранъ мелачунга» яха стихаш, Вышегуров Мухьмада «Сай халкъага» яха стихаш. Дешачунга уйла яйташ, дог тохьдолийташ цхьаккха хIама дац цу стихашка кхелла.

Овлаш да, гIалат моллагIчунгара а дала тарлу. ХIара поэта творчествацца а хила тарлу ледара стихаш, бакъда, хIара поэт декхарийла ва кхоачамбоацарех лораваля. ХIара денна говзал лакхъелга, творчества керда формаш лехилга, товелга — из да эшаш дар. Цунга хьежжа мара поэта дегIаоагIилга хила йиш яц. Хеталу, вай лакхе бийцача поэташа цу бакъдолчох пайда эцаргба аьнна.

Ахьмад ВЕДЗИЖЕВ.

Критикеи библиографии

Кодзоев Тимура поэтически тIехье хургиларах тешаву цуьн хьалха а укх сборника тIа а непайийттача произведенеша. Цудухьа хеталу, дуцача сборника тIара кхоачамбоацарашдешашца, мугIарца кхы а дукхагIа поэто болх ца бар бахьан долаш да аьнна.

Лакхе цIи яьккхача «Наькъий илли» яхача сборника тIа я къоначча наькъ поэта стихаш а. Кортоев Мурада стихай керттера белгало я уж лоаца хилари автор яьмотта чулоацам кIоаргагIа хилийта гIертари. Ала деза, поэта мотт шаьра хилар, сурт-сибат кхоллара эшаш дола дош цуна корадеш хилар. ГIаддуттий да Кортоева поэтически сурт-сибат къаьга а дег чу дужаш а хилар.

Химикий хьашташ кхоачашдеш

Грозненски «фордатаьа» дероадаь даттача пхезза вIашшIардаьча цIея цхьоалагIа этаж дIалаьцай «Черноречье» яхача универсамо. «Грознефтеоргсинтез» объединене ОРС-а № 61 йолча цу тико кхоачашду Черноречье поселке бахача химикий хьашташ.

Из тика Iойиллача дийнахьа денз цига къахьегаш хьабоагIа Л. Н. Игнатова, Л. И. Швецова, В. Я. Колесова, Ф. З. Павлова. ХIанз царна уллув болх бе дIаэттаб къона продавецаш Темирсултанова Зоя, Гучигова Зина, Эльбузурова Фатима, Мусиева Зина, кхьбараш. Шоайла вIашш гIо-новкъостал деш, толашагIйола опыт йоаржаеш дика къахьег ветеранашеи къоначаьра.

Наха хIара дийнахьа эшаш дола яхачан товараш цахаддаш лоаттадеш, царна тоам хургболча тайпара уж доахка хоеш хиларах раьза ба цу коллективана эцархой. Цудухьа дукха да хIара отделе долаш долча предложенеш книжкаш тIа наха дIаязьдаь баркалаш. Къаьстта дукха да цIейш гаргагIертача денопка яздаьраш. Из къаьстта лоархIам болаш хIама да. ХIана аьлча, хоеш мадий, цу деношка тикашка геттара дукха нах хулга, царех хIаранена ма-доагIа гIуллакх де атта доацилга. Гучох, укказа болх беча наьха из вIашшIехьдоал. «Массаза а тоам хиле цIадоах тхо укх тика тIара. Дега хамаьрша нах ба укказа болх бераш» — цу тайпара йоазош даьд предложенеш книжкаш тIа эцархоша Абхалиевас, Тепсуевас, Садоевас, Насаевас, дукхача кхычар.

Бахача наха гIуллакх дика дарга хьежжа из коллектив белгалдьнний товарооборота план хаддавза тIехкхоачашбьярца. Цо хадал хьалха, 17 декабре, кхоачашйир пятилетка кхаь шера план, иштта тIехкхоачашйир цо 1978 шера план а. ЛийрхIачул совгIа цо дехкир 85 эзар сома маьха товараш.

Социалистически эшь йоаржаярна хьакъехьа дола КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС-а ВЛКСМ ЦК-а Письмо шоай коллективе дийцачул тIехьагIа укказа лаьрхIар «ТIехьабусараш боацаш бе болх» яхача ростовчаний болламагIа къахьега. Кердача шера коллективо тIалийцад доккхий социалистически декхараш. Цо лаьрхIад 1 миллиони 815 эзар сома маьха товараш дохка. Соахка дехкачул 145 эзар сом дукхагIа да из.

С. ВОРОНИН.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

25 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуIранара гимнастика.
9.05 — «Седкъилго». Берашта документальни фильм.
10.00 — «Идде искусства».
10.30 — «Вага, сердало телар дукъа». Телевизиони дукхача серий художественни фильм. ШоллагIа сери. Йистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Телевизиони документальни фильмий программа.
15.50 — «Ха а ха, хье а да». Къоначча техникашта йола передача.
16.25 — Гандболах йола СССР чемпионат. Кхалнаш. «Динамо» (Кишинев) — «Спартак» (Киев). Вильнюсера передача.
17.05 — «Шоаш дола могтиг йовзийта, хурмайчаш!».
17.30 — О. Шестинский. Поэзи.
18.10 — «Цхьана — барттайна дезар». Музыкальни программа.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — Малламий дешаран университет.
19.30 — «Жизель» яхача А. Адана балетера сцената.
19.40 — «Вага, сердало телар дукъа». Телевизиони дукхача серий художественни фильма премьера. 3 сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — «Композитор Родион Щедрин». Телевизиони документальни фильма премьера.
Йистедаьлча «Тахан дунен тIа» яха информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программаш.
8.10 — «Тхо беш».
8.40 — «Симфонически оркестра музыкальни инструменташ». Музыка. 5 класс.
9.00 — «А. Фадеев — яздархо, гражданин, коммунист».
9.40 — «Симфонически оркестра музыкальни инструменташ». Музыка. 5 класс.
10.10 — «Къамаьл де немецки меттала» 9 передача.
10.40 — «Менделе законаш». Юкъара биологи. 10 класс.
11.10 — «Суд йоагIа!» Бокъонех йола беседа.
11.40 — «Менделе законаш». Юкъара биологи. 10 класс (кердадаккхар).
12.10 — «История оагIонаш». Нина Федорова — хьалхара зерба...
12.35 — «Тха беш» (кердадаккхар).
13.05 — Ф. Достоевский «Преступление и наказание».
14.15 — Вузе деша боллараша. Математика.
14.45 — «Кисанна Ленин прозаш...» [illegible]

20.15 — «Бийса доаттьала хийла шун, бераш!».
20.30 — «Ало...». [illegible]
21.00 — «Фестивалаш, конкурсаш, концерташ».
22.00 — «Звездопад». Телевизиони художественни фильм.

26 ЯНВАРЬ
I ПРОГРАММА

8.00 — «Ха».
8.40 — IуIранара гимнастика.
9.05 — «Шоаш дола могтиг йовзийта, хурмайчаш!».
9.00 — «Со вода бераште ...». Северни эрсий халкъа хоро концерт.
10.30 — «Вага, сердало телар дукъа». Телевизиони дукхача серий фильм. 3 сери. Йистедаьлча — кердадараш.
14.30 — Кердадараш.
14.50 — Документальни фильмий программа.
15.40 — «Эрсий мотт».
16.10 — «Шахмати школа».
16.40 — ... Бераш... музыкальни программа. Чехословакера передача.
17.30 — «Москва москвичей».
18.00 — Гандболах йола СССР чемпионат. Кхалнаш. «Жальгирис» (Вильнюс) — «Уник» (Свердловск). Вильнюсера передача.
18.30 — Стихаш — бераша.
18.45 — «Тахан — дунен тIа».
19.00 — ... Республика Ди... кинопрограмма.
19.40 — «Вага, сердало телар дукъа». Телевизиони дукхача серий художественни фильма премьера 4 сери.
21.00 — «Ха».
21.35 — Хоккейх йола СССР чемпионат. ЦСК — «Спартак» (Москва).
23.30 — ... Музыкальни программа (кердадаккхар). Йистедаьлча «Тахан — дунен тIа». Информационни выпуск.

II ПРОГРАММА

8.00 — Передачай программаш.
8.10 — Iилма-популярни фильм.
8.40 — М. Горький. «Берал». 9 класс.
9.10 — ПТУ дешархошта. Химия.
9.40 — М. Горький. «Берал». 9 класс (кердадаккхар).
10.10 — «Хьуна Iалам». Природоведение. 3 класс.
11.00 — П. Бажова фильмаш. Яздархо вев 100-чу дизарга.
11.35 — «Хьуна Iалам». Природоведение. 3 класс (кердадаккхар).
11.55 — ... «Музыка урок». 2 передача.
12.55 — «Советски гражданин бокъоний арда».
13.45 — «Сибарегlа потенциал». 8 передача.
14.15 — Вузе деша боллараша. Физика.
14.45 — Заран — зора.
15.45 — «Композитор С. Прокофьев».
[illegible]

РАДИО

25 ЯНВАРЬ

6.40 — КПСС ЦК ноябрьски (1978) Пленума сацамаш вахаре кхоачашде! Истола гонахье ба вахархой лелардарной (гIалгIай меттала).
6.55 — Ашараш (гIалгIай меттала).
7.15 — «Грозненский рабочий», «Комсомольское племя» газетий обзор.
7.22 — «Сердало» газета обзор.
7.30 — Хоамаш.
8.25 — Лирически мукъамаш (гIалгIай меттала).
8.40 — «Шоана, кхалнаш!». Радиожурнал (гIалгIай меттала).
9.15 — «Вахара хьисап-совгIат!» Беседа (гIалгIай меттала).
9.30 — «Дьин теменх дьаьна» (эрсий меттала).
9.45 — Болхлоштан хетар. Къахьегама дисциплинах дьаьна. Дуьне пятилетка ударникаша (гIалгIай меттала).
10.00 — А. Пахмутова. «Дьаьна». Вокальни цикл (эрсий меттала).
10.20 — «Дега лоIамагIа» (нохчий меттала).
10.40 — Микрофонаца Грозне гIоала (эрсий меттала).
19.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гIалгIай меттала).
19.40 — Москва.

Тахан республике гIоллен Грознен хувцалуш моркхаш а йолаш лаьгIо лоа а делхаш, малхбузехьара секунде 0—5 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура республике 0 —5, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилен тарлу.

Кхоана хувцалуш мордаш а йолаш цхьайолча хана лоа а делхаш, дохк а доаллаш, тайп-тайпарча оагIонашкахьара секунде 3—7 метр чIоагIа мух а хьекхаш хилен фегара температура бийсана —6 —11, дийнахьа —2 +3 градус йолаш хилен тарлу.

Метеостанци.

«ТЕРЕК» КИЙЧЛУШ Я

Iа чаккдала тоьал ха йисане а, тахане а футболага чIоагIа сатувсаш ба ше моргкхы доаца из спортивни ловзар дезаш бераш. Кхетадеш ма-хиллара, Нохч-ГIалгIайчера футбол евараша дерг дилла ладуггI Грозненча «Тереках» лаьца беча кIера хоамага. Царна ха лов, мишта кийчлу команда хьалхарча лиге ше дIахьоргйолча йилагIча сезонага, фу хувцамаш хиннад командe, мишта оттадаьд чемпионата календарь?

Эггара кьалхе ала деза — команде керда вокхатIйола тренер веннлга. ХIанз цунна керте оттаа шийн хана Тбилисерча «Динамо», Москверча «Спартак», «Локомотив» яхача командашна вратарь волаш лайза СССР спорта мастер И. В. Фролов. ХIанта футболистех командера ши сат мара тIеравальнавац: «Терекера» дIавахав Ю. Деркин Р. Зайдинов.

Команде керда хьайнарех ба Симферополерча «Таврия» яхача команде ловзаш хинна вратарь Г. Колосов, Майкоперча «Дружбера» вена центральни защитник Ю. Нагоев. Цул совгIа, форвардий мугIараштa тIаьхийттаб Москверча «Спартаке» лайзад В. Павленков шоллагIча лиге ловзача Орехово-Зуеверча «Знамя труда» яхача командера В. Терешкин. Команда тренераша спорта мастераша И. В. Фроловеи Д. Ш. Дудаеви яхачох, сезон йолаялалехьа царна кхы а цхьацадола спортсменаш тIалхета мег.

Соахкара сезон чакхъьаначул тIехьагIа лоацача юкъа саьоIаш а хинна юха тренировкаш дIайолайир вай футболисташа. Дукха ха йоацаш уж даьлъа лоадаш хилар «Спартака» Российски совето чаккйоакхаш хиннача Iаи футбольни турнире. Москвера «Спартак» а шоллагIча лигера ярш а тIехьа турниро вIашагIтехаяр 16 команда. Москверча «Спартако» мара ца эшаеш чаккъьанача «Тереко» цига шоллагIа меттиг яьккхар. Цул дукхагIа лоархIам болаш хIама да цу турниро команде дерриге а доагIош ма-хуьла дикагIа вIашагIтохаре дикка гIо даь хилар.

Оаха къахкагIа хоаш ба ма-хиллара, хьахулача бетта 26-ча дийнахьа денз Сочe ловзача шийн зонерча командешца цхьайна СССР кубок яккхара яхьий хьалхарча этапе къовсаш дIаболабергба «Тереко».

Лоха оаха кепатох хьалхарча лигерча командашта юкъе СССР футболах йолча чемпионата хьалхарча эх-даькъе «Тереко» чаккдоахаргдолча вIашагIкхетарий календарь. (ВIашагIкхетараш чаккхарада хьалхагIа цIи яьккхача командай стадионашка).

Март. 27. «Терек» — «Звезда» (Пермь), 31. «Терек» — «Уралмаш» (Свердловск). Апрель. 5. «Трактор» (Павлодар) — «Терек». 9. «Кузбасс» (Кемерово) — «Терек». 14. «Терек» — СКА (Одесса), 16. «Терек» — «Нистру» (Кишинев). 23. «Спартак» (Ивано-Франковск) — «Терек», 27. «Карпаты» (Львов) — «Терек». Май. 2. «Спартак» (Нальчик) — «Терек», 6. «Терек» «Кубань» (Краснодар). 11. «Терек» — «Колхозчи» (Ашхабад). 15. «Терек» — «Торпедо» (Кутаиси). 20. «Алга» (Фрунзе) — «Терек», 24. «Памир» (Душанбе) — «Терек» 29. «Терек» — «Металлист» (Харьков). Июнь. 2 «Терек» — «Таврия» (Симферополь), 7. «Металлург» (Запорожье), — «Терек», 11. «Днепр» (Днепропетровск) — «Терек». 19. «Терек» — «Динамо» (Ленинград), 23. «Терек» — «Жальгирис» (Вильнюс), 28. «Факел» (Воронеж) — «Терек». Июль. 2. «Шинник» (Ярославль) — «Терек», 6. Спартак» (Орджоникидзе) — «Терек». 7 июле денз 3 августе кхачталда СССР Спартакиада чаккъйоаккхеш хиларца дувзадена чемпионате перерыв хургья.

ДоттагIала новкъостал

СССР Цlеча ЖIарген Цlеча Ахбеттен Обществай Союза Исполкомо решени тIайийцай цIоо лета зе даьча Чад Республике бахача наха мах боацаш новкъостал де аьнна.

Дукха ха йоацаш Аэрофлота самолето Нджамену дIаихоачаяй 500 килограмм медикаменташ: тайп-тайпара антибиотикаш, молхаш, хIаьта иштта човнашта хьерчаю хIамаш кхьйола дарбаи препараташ.

Стихийни зуламаш хинна хала инфекциони ларараш дIададорхар хьерам болаш хьалаш Чаде массаза эттача хана Советски Цlеча ЖIарго новкъостал даьд цунна. Иштта хилар 1973, 1974, 1976 шерашка а СССР Цlеча ЖIарго чадски наха медикаментийи човнаш ехкача материальни парти яхьийтача хана а.

Советски Цlеча ЖIарга исполкомага Чада Цlеча ЖIерга президента Букар Селима беркал кхаш письмо дайтад республике ... новкъостало, белгалдаьннихад цо, цIаьхха а хьаьхокх наьха вахари уналцIеной лораелга дерттора декхар долча жин общества членийн доттагIал.

Галина ШАХОВА.
(АПН).

Сиххелча айса фу леладу ца хоаш кораргIоал-кх со, ... милиционер.

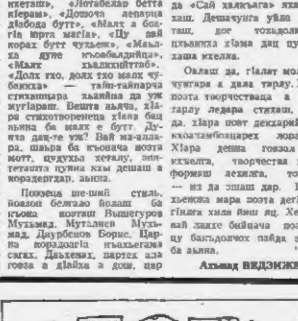

Го баьб ... доттагIаша.
Х.-Б. ИСРАИЛОВА сурташ.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина, 9 (3-гIа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; бехктокхама секретара — 3-34-38; партийни вахарен культуран отделан — 3-61-46; промышленностан отдела — 3-42-30; юрта бахаман отдела — 3-42-26; кехатий отдела — 3-74-66; бухгалтера — 2-54-30; корректорера — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 9 (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-38; отделов партийной жизни и культуры — 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства 3-42-26; отдел писем — 3-74-66; бухгалтерии — 2-54-30; корректорской — 2-89-88.

Газет арадуьл шинарен, ереи, шоаттен деношка.

СФ05026. «Грозненский рабочий» издательства типографи, Маяковски, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 590.